Cand.Merc.Aud studiet
Institut for Regnskab og Revision
Copenhagen Business School 2012

Kandidatafhandling

Danske aktørers reaktion vedrørende ny revisorlovgivning

- ***En analyse af reaktionerne vedrørende EU Kommissionens forslag ud fra aktør-netværks og reguleringsteori***

Udarbejdet af

Lea Drejer Jacobsen

Vejleder: Caroline Aggestam Pontoppidan
Anslag: 161.942
Afleveringsdato: 08.10.2012

Indholdsfortegnelse

English Summary……5
1. Indledning og problemstilling……7
1.1. Problemformulering……... 8
1.2. Metode……8
1.2.1. Opgavens tilgang……..9
1.2.2. Opgavens relevans……10
1.2.3. Data indsamling……11
1.2.4. Data analyse……..12
1.2.5. Litteratur……...12
1.2.6. Afgrænsning…….....13
1.2.7. Opgavens struktur……..... 13
2. Teori……...15
2.1. Principal og agentteori……15
2.2. Interessent teori…….. 17
2.2.1. Sammenfatning samt kritik af teori……..18
2.3. Reguleringsteori……. 20
2.3.1. Offentlig regulering……..21
2.3.2. Selvregulering…….. 21
2.3.3. Markedsregulering …….. 22
2.4. Forventningsteori……23
2.5. Aktør og netværksteori……... 23
2.5.1. Begreber i teorien…….....24
2.5.1.1. Aktør og aktant……...……..24
2.5.1.2. Den sorte boks……..25
2.5.1.3. Netværk…… 26
2.5.1.4. Translation….....26
2.5.1.5. Rensnings (purification)…….....27
2.5.2. Netværkets dynamik……..... 28
2.5.2.1. Netværkets fremkomst…… 28
2.5.2.2. Netværkets udvikling……..... 28
2.5.2.3. Netværkets stabilisering……..... 29

2.5.3. Sammenfatning og kritik af teori…… 30

3. Gennemgang af regulering og lovforslaget…….... 32
3.1. Historisk gennemgang…… 32
3.1.1. 2002: Sarbannes-Oxley Act…… 33
3.1.2. 2006: EU's 8. direktiv…….. 35
3.1.3. 2008: Ny revisorlov i Danmark……... 37
3.1.4. Oktober 2010: EU Kommissionen udsender Grønbogen……..... 37
3.1.5. December 2010 – Juni 2011: Høringer om Grønbogen……... 38
3.1.6. November 2011: EU Kommissionen udsender lovforslag…….. 40
3.2. Behandling af lovforslaget fremover…….....41
3.2.1. 2012: Parlamentets juridiske udvalg behandler lovforslaget……... 41
3.2.2. 2012: Behandling i medlemslandene og forberedelse til Ministerrådet….. 41
3.2.3. 2013-2015: Vedtagelse af Plenarforsamlingen + forhandling mellem Ministerråd og Parlamentet…… 41
3.3. Sammenfatning……...42
3.4. Lovforslaget……44
3.4.1. Indledning……..... 44
3.4.2. Baggrunden for forslaget – kriser og regulering……..44
3.4.3. Europaparlamentets og rådets direktiv om ændring af direktiv 2006/43/EF om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber…….....46
3.4.3.1. Forslagets retlige aspekter……46
3.4.3.2. Nærmere redegørelse for forslaget…….....46
3.4.4. Europaparlamentets og rådets forordning om specifikke krav til lovpligtig revision af virksomheder af interesse for offentligheden……..... 48
3.4.4.1. Forslagets retlige aspekter……48
3.4.4.2. Nærmere redegørelse for forslaget…….....49

4. Empiri……..... 53
4.1. FSR seminar……... 53
4.2. Sammenfatning……...57

4.3. Præsentation af aktører……... 58
4.3.1. Brugere…….....58
4.3.2. Offentlige enheder……59
4.3.3. Revisionsprofessionen…… 59
4.3.4. Virksomheder……...60
4.3.5. Lovgivere…… 60

5. Analyse…….. 61
5.1. Analyse af aktørernes interesser og holdninger……..61
5.1.1. Brugernes interesser…….....61
5.1.2. De offentlige enheders interesser…….....62
5.1.3. Revisionsprofessionens interesser……64
5.1.4. Virksomhedernes interesser…… 67
5.1.5. Lovgivers interesser …….. 69
5.2. Sammenfattende analyse……..... 70
5.3. Formålet med øget regulering……..... 75
5.3.1. Tilliden brudt – om årsagen til udviklingen i reguleringen…… 75
5.3.2. Hvorfor EU Kommissionen vælger mere regulering……... 76
5.4. Sammenfatning og vurdering…… 78

6. Konklusion…….....79
7. Perspektivering…….. 83
8. Litteraturliste……..85

English summary

There has been a lot of focus on the accounting profession ever since the EU Commission published draft legislation, which consists of changes to the already existing directive and a new regulation, which only concerns the companies of public interest.
This main thesis has as a main target to investigate different groups of Danish actors' reaction to the draft legislation from the EU Commission in the perspective of both actor-network theory and regulation theory.

The thesis begins by explaining why there is a need for auditing and for control of an auditor's work by using the Principal-Agent theory. To understand how the Danish actors function in relation to each other, stakeholder theory and actor-network theory (ANT) is used. It is here shown how groups of actors start and develop networks to care for their own interests. Theory about expectations is used to show what the expectation gap is made of and finally regulation theory is used to see the different kinds of regulation that exists.

As a part of gaining a holistic understanding, I've gone through the development of the regulation of the audit profession through the times. This is also done to show what episodes that made the legislature step in and regulate. In this section one can see that it is often the public corporate scandals that made the legislature increase the regulation. The section also clarifies the forward process of getting the draft legislation implemented and what changes the draft legislation will bring.

The data basis which supports the thesis is mainly a seminar held by FSR on April 25th 2012 and the Danish responses to the Green Paper. The responses has been divided into categories and after analyzing them they've been patterned in table form to see the main interests of the groups of actors and where the groups of actors have the same interests. The groups with the same interests (not to burden the companies) are assessed to be in a network, which is made stronger by their common resistance against the draft legislation. Another common interest is to lower the expectation gap, and one can wonder why the main reaction from the legislature here always is to regulate more, when that only affect one part of the gap, especially when it seems it is the other part they want to affect.

Finally in the main thesis I've gone through the purpose to why the EU Commission chooses increased regulation. In the early days there was complete confidence to the auditor and his work, but with the big corporate scandals the confidence was lost, and history has shown that it is partly regained by increase the regulation of the auditor. This has met a lot of resistance since the last directive hasn't yet been completely implemented in a lot of countries in the EU, and some of the actors feel it would be more appropriate to analyze the impact of this before regulating more. The EU Commission's objective of the draft legislature is, among other things, to increase confidence in the audit while getting business safely through the financial crisis and increase market growth. These two goals work against each other, since, according to the EU Commission it is necessary to increase cost for the businesses to maintain and enhance confidence in the auditor, which is not considerate for the businesses if they are to achieve growth opportunities in a time of crisis. EU Commission measures to increase confidence in the auditor can ultimately affect the quality of the audit itself as limitations to the auditor works against the objective to bring increased value to the companies.

1. Indledning og problemstilling

Revisionserhvervet er et vigtigt erhverv for hele den internationale økonomi, og dets betydning er kun blevet tydeligere gennem de sidste mange år, da der er kommet fokus på revisors arbejdsopgaver i forbindelse med diverse erhvervsskandaler. Erhvervsskandalerne har betydet, at økonomien har lidt betydelige tab på internationalt plan, samt haft en betydning for hvordan den internationale økonomi har udviklet sig efterfølgende. Den finansielle krise har medvirket til, at tilliden til de påtegninger revisor giver virksomhedernes årsrapporter er forsvundet, og i lyset af dette har EU Kommissionen fremkommet med et lovforslag, der skal regulere hvordan revisor udfører sit arbejde, og derved genoprette tilliden til revisors påtegning. EU Kommissionen har tidligere forsøgt at regulere på området for netop at genoprette tilliden til revisor. Dette har for eksempel været med EU's 8. direktiv, der blev indført blandt andet med henblik på at harmonisere reglerne medlemslandene imellem, hvilket førte til indførelse af en ny revisorlov i Danmark i 2008, hvor kvalitetskontrollen hovedsageligt var i fokus.[1]

Årene efter indførelsen af direktivet fulgte en hård økonomisk tid i Danmark, hvor flere større virksomheder og ikke mindst banker måtte bukke under for den finansielle krise og derved lukke. Dette var en global tendens og i lyset af dette mener EU Kommissionen at det 8. direktiv ikke regulerer revisor nok, og udsender lovforslaget, hvor ikke kun kontrollen med revisor bliver reguleret, men også selve revisors arbejdsopgaver. Forbud af visse hidtil ganske normale arbejdsopgaver for revisor, har fået ikke kun selve revisionsbranchen, men også hele erhvervsmarkedet til at reagere.

Ved indførelsen af lovforslaget betyder det som nævnt at revisors opgaver bliver ændret, og dette kan medføre til øgede omkostninger for både revisionsfirmaer og den reviderede enhed, hvilket betyder at der er stor fokus på EU Kommissionen og også selve revisionsbranchen denne periode. Da der før er blevet reguleret på området og de daværende ændringer nu anses for at være en hel normal del af hvordan revisor udfører sit arbejde og hvordan kontrollen med det udføres, er det interessant og relevant, at se på hvordan de danske aktører reagerer på reguleringsændringer.

[1] http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=117632

1.1 Problemformulering

I forbindelse med det nye lovforslag fra EU Kommissionen, der, som beskrevet i indledningen, indeholder ændringer, der blandt andet ændrer radikalt på hvordan revisor skal udføre sit arbejde, er der kommet stor fokus fra både revisorbranchen og erhvervslivet på både årsagen og effekten af lovforslaget for de enkelte aktører på området. Det er derfor interessant at undersøge hvordan de danske aktører er påvirket af lovforslaget og reagerer på disse ændringsforslag. Dette fører til afhandlingens hovedspørgsmål:

Hvordan har de danske aktører reageret på EU's proces vedrørende etablering af ny revisorlovgivning?

For at besvare dette spørgsmål, vil følgende underspørgsmål blive undersøgt og søgt forklaret i den teoretiske del af opgaven

- Hvorfor er der behov for revision?
- Hvordan fungerer de danske aktører i forhold til hinanden?

Følgende underspørgsmål vil blive undersøgt og diskuteret i afsnittet omhandlende regulering:

- Hvilke ændringer vil lovforslaget medbringe?
- Hvordan har den historiske udvikling af revisor været?
- Hvad skal der til for at lovforslaget bliver gennemført?
- Hvad har haft indflydelse på udviklingen i regulering af revisor?

Følgende underspørgsmål vil blive undersøgt og diskuteret ud fra et aktør-netværks perspektiv i analysedelen af afhandlingen:

- Hvilke interesser og holdninger har de danske aktører i forhold til EU's forslag?
- Hvad er formålet med lovforslaget ud fra et reguleringsteoretisk perspektiv?

1.2 Metode

Formålet med dette afsnit er at skabe en forståelse hvordan afhandlingen er bygget op, dens grundlag og indhold. Afsnittet indeholder en forklaring af hvilken tilgang til afhandlingen, der er benyttet, hvordan data er blevet indsamlet, herunder en opdeling af primær og sekundær samt

kvalitativ og kvantitativ data, hvordan data er blevet analyseret, hvilken litteratur, der er benyttet til at understøtte indholdet og konklusionerne, en afgrænsning fra de områder, der ikke er relevant for hovedproblemstillingen og problemformuleringen og til sidst en oversigt over opgavens opbygning. Sidstnævnte er med for at skabe et bedre overblik og give en forståelse af afhandlingens indhold.

1.2.1 Opgavens tilgang

Formålet med afhandlingen er som nævnt at afdække hvordan de danske aktører har reageret på EU's proces vedrørende ny revisorlovgivning. Dette vil sige, at der er tale om en forstående og forklarende afhandling, hvor undersøgelseselementet ligger i, hvorvidt der er en generel tendens indenfor de grupper af aktører, jeg senere i afhandlingen opdeler dem i.

Med udgangspunkt i "Den Skinbarlige Virkelighed"s (2005) definitioner betyder en forstående afhandling/undersøgelse, at der er taget udgangspunkt i psykologiske problemstillinger, hvor konsekvensen af EU Kommissionens lovforslag fremstår som omdrejningspunktet hvorom aktørgrupperne danner en mening. Aktørgrupperne, der undersøges, skal opfattes som en helhed forankret i en kulturel, social og historisk sammenhæng, og de meninger, der kommer til udtryk bliver den genstand, der undersøges og forstås. (Andersen 2005: 22). Afhandlingen vil også have et forklarende element, der med udgangspunkt i undersøgelsen om hvilke dele af lovforslaget fra EU Kommissionen, der er årsag til reaktioner hos de forskellige aktørgrupper, derved får et generaliserende element. Formålet vil derfor være med den forklarende del, at danne generelle lovmæssigheder, der har til videre formål at kunne bruges som forudsigelser. Disse forudsigelser kan benyttes til at senere hen vurdere hvordan aktørgrupperne vil reagere på reguleringsændringer. (Andersen (2005: 22))

Figur 1.

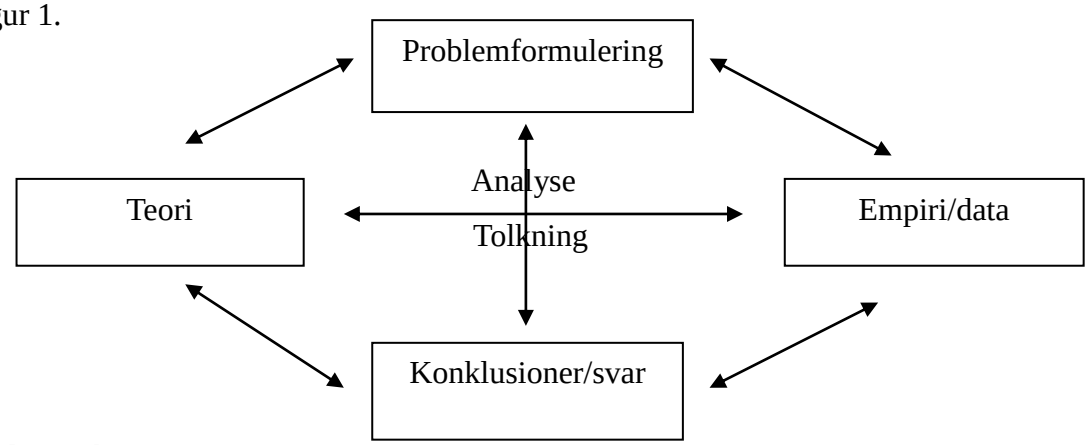

Kilde: Andersen (2005)

Figur 1 viser mere specifikt tilgangen til opgaven, hvor jeg ved hjælp af analyse og tolkning af teori og empiri/data, kommer frem til en konklusion eller svar om man vil på problemformuleringen.

1.2.2 Opgavens relevans

Opgavens relevans består i at det er et område, der er meget fokus på inden for revisionsbranchen i skrivende stund. Ved at klarlægge aktørernes holdninger, ses det hvor stor en modstand lovforslaget mødes med, og giver et overblik over hvordan denne kan mødes eller måske helt undgås fremadrettet. Det er ydermere relevant at se hvorfor modstanden i det hele taget opstår og sammenknytte denne til den evige forventningskløft, for at se om denne bliver mindsket eller forstørret. Da der er tale om et emne, der er aktuelt i netop denne tid, findes der ikke i forvejen afhandlinger, der har behandlet emnet, og de andre afhandlinger, der skrives i samme tidsrum har en anden tilgangsvinkel.

Selve fremgangsmåden i afhandlingen er inspireret af Mark Christensen og Peter Skærbæks (2010) udgivelse: ”*Consultancy outputs and the purification of accounting technologies*”. Her er behandlet hvordan nye tiltag er blevet implementeret ved blandt andet at identificere aktørernes interesser inden for området, og hvordan de nye tiltag er blevet accepteret, hvilket er et af formålene med denne afhandling. Denne fremgangsmåde tilføjer også afhandlingen relevans, da det er en forholdsvis ny artikel og det er ikke set før, at metoden er benyttet i en kandidatafhandling.

1.2.3 Data indsamling

Data mængden til denne afhandling består hovedsageligt af sekundær og kvalitativ data i form af bl.a. høringssvar fra aktørgrupperne. Formålet med indsamlingen og behandlingen af denne slags data har været at så vidt muligt at kategorisere årsagerne til aktørgruppernes reaktioner, således at det komme til at fremstå som kvantitative data. Den primære data består af ikke-stimuli data, hvor FSRs seminar d. 25. april 2012, hvor fremtidens revisionspolitik blev behandlet, blev deltaget i og de forskellige oplæg samt paneldebat blev optaget på lydfiler. Afsnit 4.1 behandler seminaret mere i dybden. Beslutningen om ikke at benytte primær data, der kan underkategoriseres som stimuli data, beror på en vurdering om at betydningen af denne data ikke vil være af signifikant betydning, da det hovedsageligt vil være høringssvarene fra de forskellige aktører, der vil være i fokus. Figur 2 viser opdelingen af data benyttet i afhandlingen.

Figur 2:

	Primær data	**Sekundær data**
	Ikke-stimuli data	
Kvalitative data	- Lydoptagelse fra FSR seminar angående fremtidens revisionspolitik - Lovforslaget	- Diverse artikler - Relevante udgivelser omhandlende relevant teori. - Høringssvar fra enkelte aktører
Kvantitative data		- Data omkring opdelingen af høringssvar modtaget af EU Kommissionen

Kilde: Egen tilvirkning

Størstedelen af empirien består af høringssvar indgivet til EU Kommissionen i forbindelse med udgivelsen af Grønbogen. En nærmere gennemgang af disse ses i afsnit 3.1.5 og afsnit 4.3.

1.2.4 Data analyse

Min analyse af data har i første omgang gået ud på, at kategorisere den indsamlede empiri (høringssvarene), for at skabe et overblik hvorpå der kan analyseres. Efter kategoriseringen og derved også forenklingen af empirien, har jeg forsøgt at forstå hvilke mønstre, der er opstået og analyseret om der er en sammenhæng mellem de forskellige reaktioner og de aktørgrupper, der har dem.

Ib Andersen (2005) skriver, at der ikke kan foretages fornuftige delanalyser uden at man er i besiddelse af en helhedsforståelse af det felt, der studeres (Andersen (2005: 192). Netop for at opnå denne helhedsforståelse inden de enkelte høringssvar analyseres, vil der være en historisk gennemgang for at forstå ikke kun hvilken baggrund de forskellige aktører har, men også en forståelse af hvorfor der reageres som der gør.

1.2.5 Litteratur

En del af processen ved at skrive en kandidatafhandlingen består i at søge litteratur. Der er i denne sammenhæng blevet søgt efter relevante tekster til teorien på bl.a. biblioteker og vidensdatabaser på internettet.

Ved udfærdigelsen af denne afhandling er der hovedsageligt benyttet litteratur, der er direkte udgivelser fra selve EU Kommissionen eller fra aktørerne selv. Dette betyder, at kilderne er troværdige og ikke påvirket af en subjektiv holdning fra andre. Der findes en del materiale omkring området, da lovforslaget er specielt meget oppe i tiden inden for branchen. En del af materialet er præget af subjektive holdninger, blandt andet aktørernes høringssvar, men også artikler fra perifiære aktører, der er interesseret i hvordan den fremtidige revision kommer til at se ud. Denne subjektivitet har ikke været et problem, da den har været relevant for at klarlægge de enkelte aktørers holdning til forskellige problemstillinger. Jeg har dog gennemgået kilderne og forholdt mig til deres argumentation, for at sikre mig, at sagligheden er bibeholdt.

1.2.6 Afgrænsning

Med det formål at understrege fokus i problemformuleringen, vil der med nedenstående afsnit forsøges at kortlægge de relevante områder og retfærdiggøre til- og fravalg i opgaven.

Der afgrænses til kun at analysere ud fra de danske aktører, der har med lovforslaget at gøre på den ene eller anden måde. Dette gøres, da der er rigtig mange, der har interesse for området, og det derfor ville være for stort et projekt ud fra denne afhandlings sideantal, hvis der skulle analyseres ud fra alle aktører på internationalt plan. For at forklare udviklingen i regulering i Danmark er det dog nødvendigt at se på den internationale udvikling. Udover de områder, hvor international påvirkning har eller har haft direkte betydning for Danmark, vil afhandlingen ikke komme yderligere ind på internationale forhold.

Det nye lovforslag indeholder en del ændringsforslag, og disse vil kun blive diskuteret og analyseret i det omfang at det er relevant for problemstillingen og problemformuleringen.

1.2.7 Opgavens struktur

Afhandlingens opbygning vil være delt op i 6 hovedområder; Indledning, problemstilling og metode, teori, regulering, empiri, analyse, konklusion og perspektivering. Indledning, problemstilling og metode kan ses ovenfor i afsnit 1. Både den teoretiske og den analytiske del af afhandlingen tager udgangspunkt i de underspørgsmål, der blev stillet i problemformuleringen, men den analytiske vil have mere fokus på hovedspørgsmålet. Afhandlingens opbygning er illustreret i figur 3.

Opgaven er bygget op, således at der sker en besvarelse af underspørgsmålene i de enkelte afsnit, hvor underspørgsmålene har til formål at svare på problemformuleringen. De to første underspørgsmål vil blive besvaret i teoriafsnittet, hvorefter de efterfølgende fire spørgsmål, vil blive besvaret i empiriafsnittet og til slut vil de sidste to spørgsmål samt hovedspørgsmålet blive besvaret i analyseafsnittet. Strukturfiguren er med til at danne et overblik over hvilke underspørgsmål, der bliver besvaret i de enkelte afsnit, og hvert afsnit er derfor med til at afdække problemformuleringen.

Figur 3.

Underspørgsmål	Afsnit i opgaven
Indledning, problemstilling og metode	
Teoriafsnit	
Hvorfor er der behov for revision?	Principal og agent teori
Hvordan fungerer de danske aktører i forhold til hinanden?	Interessentteori Aktør og netværksteori
Regulering	
Hvilken regulering af revisor har der været førhen?	Historisk gennemgang
Hvad skal der til før lovforslaget bliver gennemført?	Behandling af lovforslaget fremover
Hvilke ændringer vil lovforslaget medbringe?	Lovforslaget
Empiri	
Gennemgang af afhandlingens datagrundlag	- FSR seminar d. 25. april 2012 - Præsentation af aktørerne
Analyseafsnit	
Hvilke interesser har de danske aktører?	Analyse af aktørernes interesser
Hvad er formålet med lovforslaget ud fra et reguleringsteoretisk perspektiv?	Formålet med øget regulering - Tilliden brudt - Hvorfor EU Kommissionen vælger mere regulering
Konklusion og perspektivering	

2. Teori

Dette afsnit omhandler den teori, der ligger for grund for afhandlingen. Først vil der være en gennemgang af principal og agentteorien, der beskriver behovet for revision. Efterfølgende vil der være en beskrivelse af interessentteori, der beskriver hvilke aktører en enhed har i sit netværk og hvor meget magt, den enkelte aktør har over enheden. Herefter vil reguleringsteorien blive gennemgået for at kaste lys over hvilke former for regulering, der findes. Dette er relevant for at forstå hvilke muligheder, der er for at påvirke lovgivningen på området. Efterfølgende vil teorien omkring forventningskløften blive præsenteret og til slut vil der være en beskrivelse af aktør og netværksteorien, der har til formål er at beskrive alle de aktører, der har med udviklingen af fx et bestemt produkt at gøre, og sætte dem i netværk med hinanden.

2.1 Principal og agent teori

For at forstå behovet for revision og revisors samfundsmæssige rolle, kan revision ses i et agentteoretisk perspektiv. Udover forståelse af revisors rolle, beskriver teorien også forholdet mellem principal og agent, se figur 4.

Figur 4:

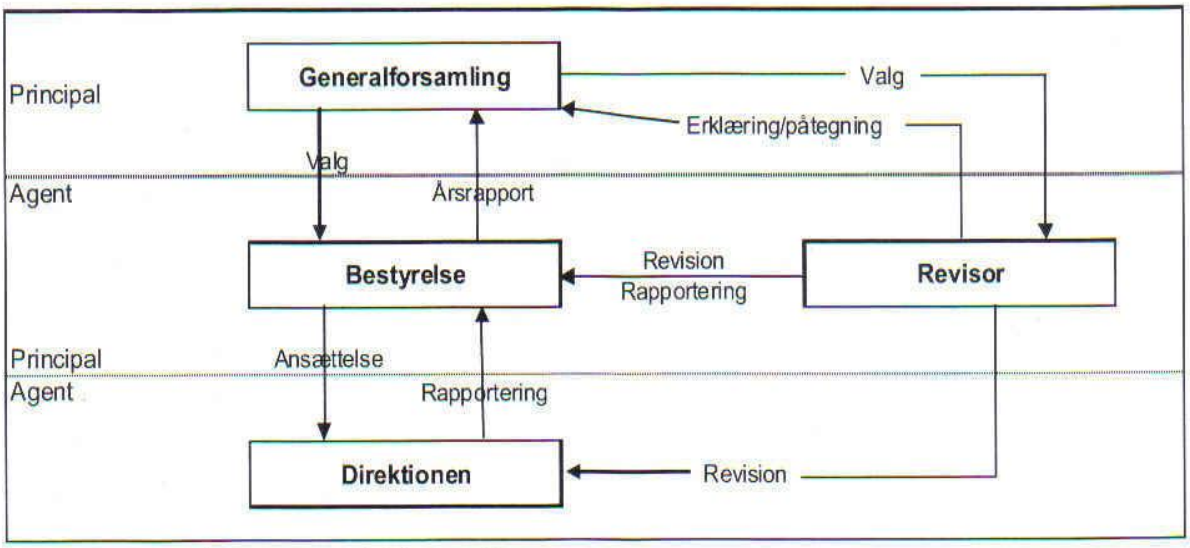

Kilde: Revision i agentteoretisk belysning

Den normale agentteoretiske er en en-strenget model, forstået på den måde, at der kun vil være én principal og én agent.

I den udvidede agentteoretiske model er der en to-strenget agent/principal struktur, således at man godt kan fungere som principal for en enhed og samtidig være agent for en anden. Dette ses i modellen, hvor bestyrelsen fungerer både som agent for generalforsamlingen, og principal for direktionen. Revisor er valgt til at udføre et job af generalforsamlingen og bliver derved agent for denne. Revisors arbejde bliver at reviderer direktionen og derved agerer revisor på vegne af sin principal, generalforsamlingen.

Teorien udgår fra sædvanlig antagelse i økonomisk teori, dvs. at der er tale om rationelle aktører, der alle vil nyttemaksimere, og på den måde opstår der modstridende interesser. Agentproblemet opstår, når agenten ikke har samme præferencer som principalen eller når agenten ikke er oplyst om disse præferencer. Derudover vil der være asymmetrisk information mellem aktørerne, når de ikke har samme viden, der kan påvirke principal-agent-forholdet.

Med udgangspunkt i den agentteoretiske model vil interessekonflikten opstå mellem direktionen og aktionærerne, da direktionen som oftest vil optimere egen vederlæggelse for arbejde udført, og jo mere løn, der udbetales til direktionen, jo mindre udbytte vil der være til aktionærerne. Direktionen er som oftest aflønnet efter hvor stor værditilvækst de tilvejebringer for aktionærerne, og dette betyder, at risikoen for regnskabsmanipulation øges, da direktionen vil opnå højere vederlæggelse for et regnskab, der ser godt ud. (Wallace, Elm-Larsen og Lauersen; 2010)

Dette betyder, at der er et behov for revision, da aktionærerne, som beskrevet, vil minimere agentomkostningerne – i det her tilfælde deres løn – og derfor vil det være en naturlig ting, at ansætte en revisor til at kontrollere direktionens regnskabsaflæggelse.

Teorien beror på, at alle aktører er nyttemaksimerende, og derved er der også en risiko for, at revisor enten indgår alliancer med ledelsen for at disse kan nå deres mål, eller udfører et arbejde, der er mindre, end hvad krævet af love og regler. Disse former for nyttemaksimering fra revisor kan forebygges med kontrol. Hvis der indføres en kontrol af revisor er der i teorien tale om et nyt principal-agent-forhold, og det er derfor vigtigt, at der er tillid til kontrollanten af revisor, da det ellers vil blive en uendelig spiral med nye kontrollanter af kontrollanten. Denne tillid kan opnås ved at det er en offentlig myndighed, der foretager kontrollen af revisor. Som agent for samfundet vil det offentlig myndighed være underlagt strenge krav fra loven, og derfor næres der tillid til denne instans fra samfundet.(Skærbæk 2002/2003)

2.2 Interessentteori

Interessentteori benyttes oftest til at beskrive hvilke aktører en bestemt enhed har i sit netværk, og hvor meget de enkelte interessenter har af magt i forhold til enheden. I denne fremstilling af teorien vælges der for forståelsens skyld, at benytte en virksomhed som eksempel, selvom enheden ligeså godt kan være et projekt inden for virksomheden eller noget helt tredje.

En interessent er alle de personer, eller persongrupper, som virksomheden har kontakt til. Analyserne af disse er for ledelsen i en virksomhed nyttigt, for at vurdere hvilke krav, der stilles til virksomheden, hvilket ansvar virksomheden har, hvilke muligheder og trusler, der findes for virksomheden, samt hvilken strategi, der er den mest optimale i forhold til interessenterne.

Interessenterne for en virksomhed er delt op i de primære og sekundære. Opdelingen af interessenterne i disse to grupper bygger på et skøn og afhænger af hvilken situation virksomheden befinder sig i. Måden det afgøres på hvilke interessenter, der er primære og sekundære er at vurdere hvor vigtige interessentens krav er for virksomhedens strategi. I figur 5 ses de mest almindelige primære interessentgrupper:

Figur 5: De primære interessentgrupper

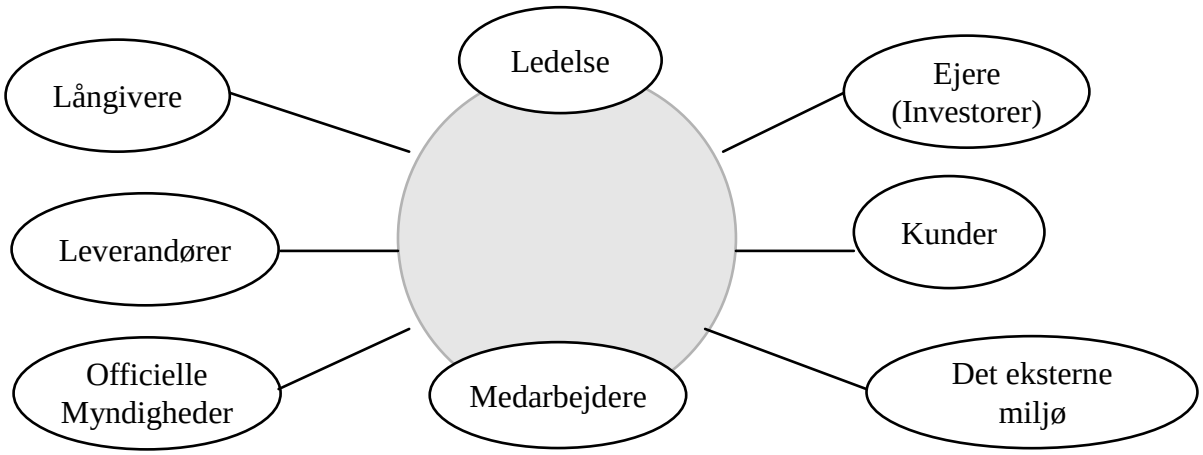

Kilde: Elling (2002; 34)

Interessenterne kan som nævnt have forskellige former for krav til virksomheden. Disse kan bestå af en almen interesse, lovmæssige eller moralske rettigheder eller ejerskab. Ligeledes har virksomheden et ansvar overfor interessenterne. Aktionærerne bliver f.eks. indkaldt til generalforsamling, modtager aktieudbytte og stiller krav til virksomhedens årsregnskab og

beretning.

Uanset hvilket af de tre forskellige former for krav interessenterne har, er der mulighed for både at true og samarbejde med virksomheden. Potentialet for enten af true eller samarbejde med virksomheden bunder i et af tre forskellige forhold, som er interessenternes kontrol over nøgleressourcer i forhold til virksomheden, den relative magtbase i forhold til virksomheden og interessentens indstilling til at indgå koalitionsdannelse med virksomheden eller andre aktører.

Når virksomheden skal strategize i forhold til dens interessenter, kan de inddeles i fire forskellige grupper, se figur 6.

Figur 6:

Interessenttype 1: Lille potentiale for trussel, stor potentiale for samarbejde *Eks. Bestyrelsen, ledelsen, medarbejdere, kunder og leverandører*	**Interessenttype 2:** Lille potentiale for trussel, lille potentiale for samarbejde
Interessenttype 3: Stor potentiale for trussel, lille potentiale for samarbejde *Eks. Medierne*	**Interessenttype 4:** Stor potentiale for trussel, stor potentiale for samarbejde *Eks. Råvareleverandør, specialister og eksperter internt i virksomheden*

Kilde: Egen tilvirkning

En interessentanalyse giver altså et billede af hvilke relationer en virksomhed har, hvad enten disse er interesseret i virksomhedens succes eller ej. Analysen giver virksomheden mulighed for at lægge en strategi for hvordan de forskellige interessenter håndteres med henblik på hvordan virksomhedens egen målsætning opfyldes (Elling, 2002: kap 1).

2.2.1 Sammenfatning samt kritik af teori

Principal og agentteorien beror på, at det enkelte individ handler rationelt, altså er nyttemaksimerende og opportunistisk. Dette kræver at man i enhver situation har fuld information således at den løsning vælges, der giver det bedste udbytte for den enkelte part. I

realiteten er der næsten aldrig fuld information, hvilket betyder at teorien halter på dette punkt. Selvom parterne kan agerer rationelt under forhold, hvor de ikke ved alt, er det ikke altid tilfældet, at de gør det. Ud fra teorien er det f.eks. ikke rationelt at donere penge til en velgørende organisation, men dette sker alligevel i den virkelige verden. Begreberne kan opblødes sådan, at det er subjektivt for den enkelte hvad der er det mest nyttemaksimerende, men derved mister teorien sin forudsigelseskraft og alle handlinger kan anses som rationelle. Dette hænger ikke sammen med udgangspunktet i teorien, og derfor er det problematisk.

Interessentteorien omhandler hvordan interessenter håndteres for at opnå egen gevinst. Den er især relevant i det omfang, at der analyseres ud fra en virksomheds interesser, men kan også benyttes på et enkelt projekt eller andet, hvor der er en interesse fra omverdenen. Teorien tager udgangspunkt i interessenternes krav og har en forudsætning om at interessenterne enten kan være en trussel eller en mulighed for samarbejde. Reguleringsteori giver et overblik over hvilke former for regulering, der findes; offentlig regulering, selvregulering og markedsregulering. Offentlig regulering består af at det er offentlige instanser, der regulerer på området, fx ved hjælp af love, forordninger og cirkulærer. Selvregulering er når branchen selv sætter nogle standarder op for hvordan arbejdet skal udføres og endeligt er markedsregulering, når efterspørgsel og udbud styrer markedet, sådan at det rent faktisk er kunderne, der har magten om hvor meget og hvilken form for revision, de vil have.

Denne afhandlings fokus vil være på hvordan danske aktører inden for revisorbranchen reagerer på reguleringsændring, med det nyfremkomne lovforslag som eksempel. Principal og agentteorien kan benyttes til at vise hvorfor der er behov for revision, men da denne afhandlings fokus ligger andetsteds, vil det ikke være relevant for problemformuleringen at analysere yderligere ud fra teorien. Interessenterne til lovforslaget har meget lille eller ingen magt, og derfor vil interessentteorien ikke vise andet end hvilke interessenter, der er tilknyttet, hvilket man kan benytte andre og mere passende teorier til, f.eks. aktør-netværks-teorien (se afsnit 2.5)

2.3 Reguleringsteori

Ifølge Jørgen Dalberg-Larsens (2005) reguleringsteori, findes der teoretisk set tre forskellige former for regulering: Selvregulering, markedsregulering og offentlig regulering. Intet anses i realiteten for at være reguleret 100 % på den ene eller den anden måde, men for at have en andel selv- markeds- og offentlig regulering. Hvor stor en andel der er af de tre former, varierer fra område til område. Reguleringen af revision, vil således også være en kombination af disse tre typer regulering. Dahlberg-Larsen (2005) har illustreret reguleringsformernes indbyrdes forhold med nedenstående trekant, se figur 7.

Figur 7:

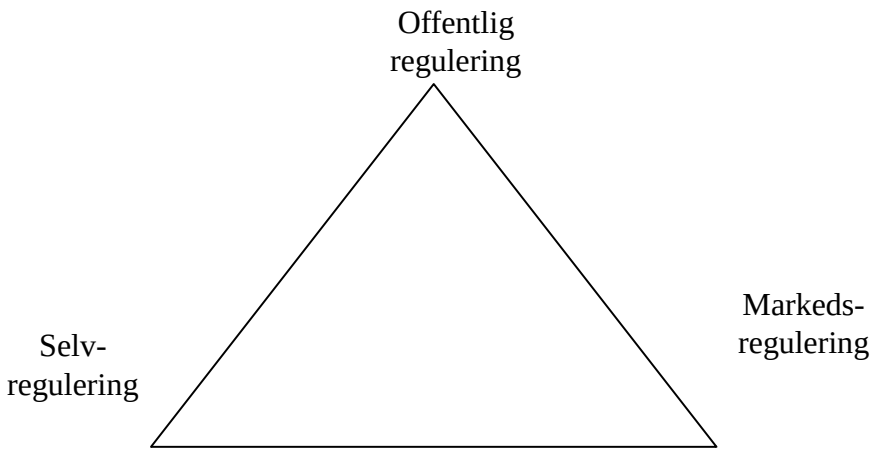

Uanset hvor i trekanten man befinder sig, er det et udtryk for den forholdsmæssige andel af de tre reguleringsformer der gælder. For at kunne forstå de forskellige typer regulering og kunne relatere dette til revisionsbranchen, følger nedenfor en beskrivelse af de tre reguleringsformer.

Figur 8: De 3 reguleringsformer

Reguleringsformer	**Hvem sætter dagsordenen?**	**Formål**
Offentligregulering	Staten	Finansiel stabilitet
Markedsregulering	Kunderne	Hurtigt/effektivt marked
Selvregulering	Revisionsvirksomhederne/FSR	Skabe tillid

2.3.1 Offentlig regulering

Begrebet offentligregulering betyder at revisionsbranchen er reguleret ud fra regler, staten sætter op. Det er bl.a. love, bekendtgørelser, cirkulærer, henstillinger mv. Reglerne vil til enhver tid være gældende for hele revisionsbranchen. Der sker regelmæssige opdateringer og ændringer af reglerne, således lovgivningen hele tiden modsvarer kravene fra samfundet, bl.a. revisorer, regnskabsbrugerne mv. En stor fordel ved offentlig regulering er, at den er gældende for alle. Derudover er det let at administrere og dømme folk ud fra disse regler. Formålet med reguleringen er at skabe et effektivt finansielt marked, hvor der er tillid til informationerne – dvs. informationssymmetri – og opnå finansiel stabilitet.

En af ulemperne ved offentlig regulering er at det kan tage lang tid at ændre og tilpasse lovgivningen. Dvs. at tiden for behovet opstår forskudt fra det tidspunkt hvor loven faktisk bliver indført. Dette er blandt andet tilfældet med EU's 8 direktiv, som blev vedtaget i EU i maj 2006, men først blev vedtaget og trådt i kraft 1.juli 2008, da der blev givet en frist på ca. 2 år til medlemslande til at implementere. En anden ulempe er at regnskabsbruger mister lidt sin tillid, når lovgivningen er lang tid om at træde i kraft. Hvis dette er tilfældet, vil regnskabsbruger ikke være tilfreds og vil stille yderligere krav til reguleringen. Disse krav om kort behandlingstid imødekommer selvregulering, som der uddybes om i afsnittet om selvregulering.

2.3.2 Selvregulering

Begrebet selvregulering betyder revisionsbranchen regulerer retningslinjerne og reglerne, og er fastlagt af revisionsbranchen selv. Retningslinjerne skabes på baggrund af opfattelsen af, hvad revisionsbranchen forudsætter som værende gældende sædvaner, normer og værdier i revisionsbranchen. I Danmark har revisionsbranchen en anerkendt forening, *FSR*, der står for reguleringerne, som lovgiver og som omverdenen anses for kompetent, så der er tillid til de retningslinjer og anbefalinger, som FSR udsender til revisionsbranchen. For at revisionsbranchen kan bibeholde selvregulering, er det vigtigt, at deres normer og regler hele tiden opdateres og tilpasses omverdenen, således at tilliden forbliver høj. Ligeledes er det vigtigt at revisorerne, som udgør selvreguleringen, fremstår som en samlet enhed.

Det ligeledes vigtigt, at normer og værdier i samfundet harmonerer med regler indeholdt i

selvreguleringen. Et dette ikke tilfældet, vil det medfører til at samfundet vil kræve yderligere reguleringer.

Selvregulering har en fordel, at det tager relativ kort tid at indføre nye regler og retningslinjer i forhold til, hvis der skulle indføres en ny lov og/eller nye paragraffer. Der er derfor en større mulighed for at tilpasse udviklingen i samfundet og ændringerne i revisionsbranchens normer, værdier samt krav.

2.3.3 Markedsregulering

Begrebet markedsregulering betyder, at det er de rene markedskræfter, som udgør reguleringen af forholdet ml. udbud og efterspørgsel, hvilket vil være kvaliteten af revisors arbejde, dvs. der ikke er nogen indblanding fra lovgiver eller andre, og at markedsregulering styres af kunderne. Samfundet vil efterspørge det produkt, som de skal bruge og finde det sted, hvor de får deres produkt til den bedste pris, derved nås det punkt hvor udbud og efterspørgsel skærer hinanden, som der kendes mikro-økonomisk fremstilling. Reguleringen tager udgangspunkt i et hurtig- og effektiv marked, som gør at kravene hele tiden tilpasses udbud og efterspørgsel.

Når det alene er udbud og efterspørgsel, der bestemmerne reglerne, vil det være nødvendigt, at revisionskunderne har tillid til revisor, for at de vil efterspørge revisionsydelsen. Udebliver tilliden til den enkelte revisor, kan det medføre til at kunden vælger en anden revisor. Det betyder at der bliver stillet store krav til revisor angående kvaliteten af arbejdet, for at bibeholde kundens tillid. Efterspørgslen er forskellig fra kunde til kunde, som gør at kravene til revisor og dennes arbejde er forskellige. Det betyder at hver gang kravene ændres medføre det til at revisor skal tilpasse sig for ikke at miste opgaven.. Fordelen ved markedsregulering er, at eksterne regnskaber, vil kun bliver udarbejdet i den udstrækning, der er efterspørgsel efter dem. Det vil resultere i at man undgår massive overproduktion af regnskaber og derved frigøre ekstra midler, som anses for spild. En anden fordel er brugertilpassende produkter i stedet for reguleringens standardprodukter. De forskellige kunder vil spørger præcis den information, de behøver og samtidig få den ydelse præcis om de forventer, og derved øges konkurrencen ml. virksomhederne på værdier såsom kvalitet.

2.4 Forventningsteori

Forventningskløften skal i denne afhandlings sammenhæng forstås som forskellen mellem interessenternes forventninger og revisors udførelse af sine arbejdsopgaver i forbindelse med en revision.

Teorien beror på, at forventningskløften kan opdeles i en præstationskløft og en forståelseskløft. Forventningskløften er et udtryk for de forventninger, som omverdenen har til revisor, men som revisor ikke indfrier, dvs. der er forskel mellem de leverede ydelser og offentlighedens forventninger. Præstationskløften kan ifølge Brenda Porter (1990) opdeles i to dele, hvoraf begrundelsen for den ene del ligger hos revisor, hvis denne ikke udfører sit arbejde godt nok. Den anden del af præstationskløften kan ikke tilskrives nogen af de to parter, hvilket giver forventningskløften, men skal i stedet tilskrives lovgiver, der er ansvarlig for det mangelfulde normsæt, der forårsager forskellen mellem revisors eksisterende og rimelige pligter. Ved forståelseskløften er der tale om regnskabsbrugers urimelige forventninger til revisor, og der er her tale om en overordnet manglende forståelse for revisors arbejde og revisors rolle overfor samfundet fra regnskabsbrugers side.

2.5 Aktør og netværksteori

Én af indfaldsvinklerne til refleksioner over den samfundsmæssige og teknologiske udvikling kaldes aktør og netværksteorien (ANT). Det er hovedsageligt de franske videnskabssociologer Bruno Lacour og Michael Callon, der har været fortalere for denne teori. Teoriens formål er at beskrive alle de aktører, der har med udviklingen fx et bestemt produkt at gøre, og sætte dem i netværk med hinanden. Alle aktørerne i denne proces er derved ligeværdige og netværket opretholdes i forbindelse med udviklingen af projektet (Stalder: 1997).

Det vil altså sige, at ANT beskæftiger sig med kompleksiteten ved fænomener, der i første omgang kan minde om en lukket kasse, men egentlig består af uendeligt mange elementer og relationer. ANT er en teori om teorier, men også en teori omkring teknologi, videnskab, sociale aktører, samfund, natur og magt, og i første omgang skal man tænke på teorien som en måde at afklare det analyserede fænomen i relation til de aktører, der er i relation med fænomenet og derved hinanden - dvs. netværket omkring fænomenet. Der skal altså tænkes i punkter og

forbindelser frem for kasser (Elgaard-Jensen 2003:7).

2.5.1 Begreber i teorien

ANT benytter nogle helt specielle begreber, der måske ikke betyder det samme som i andre teorier, og det er derfor nødvendigt at introducere disses helt specielle betydning. Begreberne i teorien er hybrider af hvordan de forstås i forskellige andre sammenhænge, som fx opdeles naturen og samfundet i to inden for modernismen, hvilket dog bliver bundet sammen vha. sproget, der kan referere til hver ende af de to poler. Postmodernismen erklærerer herefter disse to poler for autonome, og udskiller derved sproget fra sammenhængen. Bruno Latour anser dette som alvorlige mangler ved tiderne og hans mål med ANT er derfor at erklære adskillelsen af disse områder for kunstig. Begreberne bliver derfor som nævnt en hybrider og indeholder alle tre områder (natur, teknologi og sprog) samtidig (Stalder 1997)

2.5.1.1 Aktør og aktant

Først og fremmest skal det slås fast, at en aktør ikke nødvendigvis er en person. Der er her tale om et semiotisk begreb, der betyder, at en aktør er en enhed, der udfører/gør ting (Elgaard-Jensen 2003:7). Det er handlingsaspektet, der er det vigtige for at definere, om der er tale om en aktør eller ej, og knap så vigtigt, om det er en social eller teknologisk enhed. Udover at være en handlende enhed, repræsenterer aktøren også et resultat (Stalder 1997). De ikke-menneskelige aktører har ikke en bevidsthed og kan ej heller lægge en strategi. De kaldes derfor for en aktant. Men disse aktanter kan få de menneskelige aktører til at agere på bestemte måder og kommer derved til at spille en rolle i netværket. De ikke-menneskelige aktører – aktanterne - skal derfor analyseres på lige fod med de menneskelige.

Stalder (1997) benytter eksemplet omkring en tekst, hvor teksten er et netværk, der binder forskellige aktører sammen, for at opnå et specifikt mål. Alle elementerne i teksten har en virkelighed uden for teksten, og derved kommer den enkelte aktør til at repræsentere et resultat. Aktørernes virkelighed uden for teksten underbygger således tekstens betydning og styrke. Omvendt ville det ikke være relevant at repræsentere aktørerne som en del af netværket i teksten, hvis ikke de havde en virkelighed, altså eksisterer, udenfor teksten. For at gøre teksten mere interessant, kan man knytte så mange forskelligartede elementer sammen, som man er i stand til.

Elgaard-Jensen (2003) skriver i sin artikel: ”Pointen i ANT's aktør-begreb er, at der aldrig er nogen kerne, hvorfra handling eller 'agency' strømmer. Aktøreffekten opnås ved at netværk ordnes på en speciel måde, således at et punkt i netværket kommer til at tale eller virke på vegne af andre” (Elgaard-Jensen 2003:7).

Dette stemmer overens med tankegangen om punkter og forbindelser frem for kasser. For at fortsætte eksemplet med teksten fra tidligere, kan det ses, at hvis en tekst fremstår som endelig, kan denne kommes i det, der kaldes en sort boks (se næste afsnit). Hvis teksten derimod bliver anskuet fra et andet perspektiv, kan den nu fremstå som et netværk mellem forskellige forbindelser i form af aktører, hvor der fra dette nye perspektiv kan indblandes nye aktører eller eventuelt fjerne gamle.

2.5.1.2 Den sorte boks

En sort boks indeholder det, der ikke længere behøver at blive overvejet, de ting, hvis indhold er ligegyldigt (Callon og Latour 1981:285). Dette betyder altså, at det, der kan komme i den sorte boks, er de områder, der ikke behøver at blive tænkt over eller analyseret, da dette allerede er fast og bestemt. Derfor er der tale om en stabil ordning, hvor kun inputtet og outputtet tæller.

Stalder (1997) benytter eksemplet omkring loven, som en sort boks. Inden loven er blevet fast har den været gennem en proces, hvor flere forskellige aktører har haft mulighed for at påvirke den, inden den er blevet en form for kompromis mellem samfundet, naturen og sproget, og derved en fast sort boks.

Den sorte boks' stabilitet afhænger af de omkostninger, der må være, ved at ”åbne” op for boksen igen. Der kan her være tale om samfundsmæssige omkostninger, men også omkostninger omfattet materialerne i selve den sorte boks. Hvis den sorte boks har få og lave omkostninger ved at blive åbnet, vil den med stor sandsynlighed blive åbnet ofte for at sætte spørgsmålstegn ved elementerne i boksen og herefter lukket igen i en ny og forbedret version. Det vil så sige, at jo mere stabilt indholdet i boksen er, jo mere lukket vil den være. Man kan derfor betragte den sorte boks, som et forseglet netværk af mennesker og genstande (Stalder 1997).

2.5.1.3 Netværk

Netværk er ved siden af aktører, det andet centrale begreb i teorien. Begrebet defineres til at være relationer mellem enheder (aktører), der er uspecificerede og hvis natur i sig selv ikke er målbestemte (Stalder 1997) Forskellen mellem ANT's definition af netværk og den konventionelle definition er hovedsageligt, at et aktør-netværk ikke er begrænset til de sociale aktører, der måtte være, og faktisk ikke engang til aktører i ANT's bredeste forstand. Der er her tale om, at binde to systemer af alliancer sammen, hvor disse både kan bestå af mennesker og ting.

I de tilfælde, hvor systemet med mennesker beskrives, vil man producere det, der kaldes et sociogram og beskrivelse af de genstande, der har været på banen med det formål at bringe mennesker sammen kaldes et teknogram. Disse to systemer hænger uløseligt sammen, således at hvis der ændres i det ene, vil det andet blive påvirket af det. Derfor er det en nødvendighed, at analysere systemerne sammenhængende.

De to centrale begreber i teorien supplerer hinanden på den måde, at en aktør ikke kan agere uden et netværk og netværket består af aktører. Forbindelsen mellem de to begreber fremhæves yderligere i Callon og Latour's (1981) definition af aktører, der siger, at en aktør er ethvert element, der påvirker omgivelserne, gør andre elementer afhængige af sig og omsætter deres egen vilje til deres eget sprog (Callon og Latour 1981:286). Det vil sige, at aktøren og netværket redefinerer hinanden og derved gøres de gensidig afhængige. Man kan derfor ikke skille aktør-netværket ad til kun at være aktør eller netværk.

En aktørs størrelse eller betydning afhænger af, hvor stor en del af netværket aktøren behersker og netværkets størrelse afhænger af det antal aktører, det består af (Stalder 1997). Der er ingen strukturel forskel mellem store og små aktører, da et netværk består af et stort antal aktører og disses muligheder for at påvirke de andre aktører i netværket afhænger af den styrke den enkelte aktør besidder i kraft af sin position i netværket. Jo flere aktører en enkelt aktør har mulighed for at påvirke i en bestemt retning, jo større en aktør vil der være tale om.

2.5.1.4 Translation

Når en aktør påvirker andre i netværket, opnår denne styrke og processerne i denne forbindelse

kaldes for translation (Elgaard-Jensen 2003:8). De to punkter, i form af aktører, der før var forskellige, skabes der nu en lighed og forbindelse imellem. Dette er translationsprocessen. En aktør bliver altså mere effektiv, fordi denne træder i kraft af en eller flere andre aktører i netværket, der før har trådt i kraft af andre aktører. Der skabes altså en kæde af processer, hvor troværdigheden og styrken for aktøren styrkes af de foregående processer. Elgaard-Jensen benytter eksemplet med et ur, der er i stand til at vise tiden, da tidsmåling tidligere er standardiseret og tidsmålere opfundet (Elgaard-Jensen 2003:8).

Det interessante ved ANT er specielt hvordan aktør-netværket opbygges og hvordan aktører i netværket formår at få de andre aktører til at styrke en selv. Analysestrategien indenfor ANT er i bund og grund at følge translationsprocesserne i netværket, altså hvordan en aktør helt konkret kommer til at tale på vegne af noget andet.

2.5.1.5 Rensning (purification)

Rensning er den proces, der sker, når ideer eller tanker, der før ansås som ”urene” i den forstand at de var kontroversielle eller undervurderede, forvandles til at være acceptable og uantastede begreber, der nu har et vist værd.

Rensning er en central del af ANT og for at udøve det, kræver det, at de enheder, der er en del af netværket identificeres, sammen med deres specifikke rolle i netværket.

Rensningsprocessen indebærer bl.a. at begrebet opdeles i de dele, der er dårlige og uacceptable og de dele, der indeholder en form for forbedring. Hvis det er muligt, skal de negative dele udskilles, og begrebet er herefter renset. For at få begrebet accepteret af andre end dem, der er en del af netværket, handler det om, at fremlægge evt. videnskabelige facts omkring det, sådan at disse ikke kan modbevises, og således bliver den gængse befolkning nødt til at acceptere ideen, da den fremstår som sand og endegyldig.

Det er vigtigt at holde for øje, at hvis rensning af en ide eller et begreb overhovedet er opnået, er dette både midlertidigt og ikke garanteret. Der er ikke tale om en permanent tilstand og det er ikke sikkert at rensningen udføres i det hele taget, da der altid er risikoen for, at aktører vælger at støtte en konkurrerende ide og således ikke forblive tro til fortalerne, der mobiliserede dem i første omgang.

2.5.2 Netværkets dynamik

Når det kommer til dynamikken i et netværk, kan der deles op i tre faser; fremkomst, udvikling samt stabilisering. Gennemgangen af de tre faser vil være idealtyper, således at det ikke nødvendigvis i praksis vil fremstå som fremlagt, men det teoretisk er det mest ideelle.

2.5.2.1 Netværkets fremkomst

Et netværk eksisterer ikke uden aktører, og aktører fremkommer i kraft af eksistensen af et netværk. Dette paradoks afhjælpes af, at ANT teorien tager eksistensen af et netværk som forudsætning for fremkomsten af nye netværk. Derfor vil der ifølge teorien altid være et eksisterende netværk, hvorfra der så kan fremkomme nye netværk fra.

For at et nyt netværk skal opstå ud fra et eksisterende, skal der ske en form for forandring i det allerede etablerede netværk. Dette kan være en ny opfindelse, en anden måde at anskue tingene på eller noget helt tredje. Begyndelsen på et netværk kan også ses som en translationsproces mellem en aktører, der forsøger at vokse i styrke ved at inkludere nye områder til eksisterende netværk og derved sker der en forandring, der kan skabe et nyt netværk.

Som nævnt kan en aktør kan i kraft af netværket tilføje andres aktørers styrker til sin egen. Netværket opstår og formes således ved at flere og flere aktører bliver tilføjet, og derved kan den enkelte også vokse. Den enkelte aktør i netværket styrke afhænger altså af, hvor mange andre aktører, den kan anvende til sit formål. Netværket forbinder alle aktørerne, og skal derfor anskues som en helhed. Der er altså ikke forskel på niveauer med de stærkeste aktører på et niveau og de svageste på et andet.

Netværket kan udstrække sig over rigtig mange aktører og oven i købet være globalt. Det kan være så omfattende og stabilt, at det kan virke til at være uafhængigt af aktørerne i det. Dette er dog ikke hensigten eller tilfældet med et netværk i ANT. Aktørerne kan fremstå som faste og uden bevægelighed, men et netværk eksisterer som sagt ikke uden aktørerne og er derfor afhængig af dem. En aktør i netværket kan skiftes ud, men altid kun med en anden aktør.

2.5.2.2 Netværkets udvikling

Når et netværk er opstået og begynder at udvikle sig, kan aktørerne enten nærme sig eller fjerne

sig fra hinanden. Hver gang en aktør tilføjes det allerede eksisterende netværk, fjerner aktørerne sig mere fra hinanden. Translationsprocessen, hvor en aktør opnår styrke fra en anden aktør, er vanskelig, da den nytilkomne aktør vil være en del af andre netværk, hvor den eventuelt allerede er knyttet til en aktør dér.

Translationsprocessen sker fra én aktør til en anden og er altid kun i en retning. Aktøren, hvis styrker bliver overført til en anden, er som nævnt en del af andre netværk, og det er derfor ikke fuldstændig frit, hvordan aktøren, der modtager styrken, kan benytte denne. Den modtagende aktør skal måske ændre sig, for at få et bedre resultat eller også bliver resultatet et, aktøren ikke havde forventet. Derudover er det ikke engang sikkert, at translationen lykkedes, da det altid i første omgang vil være et forsøg at overføre styrken.

Med mange aktører i et netværk, er der mange translationer. Alle disse skal koordineres, for at netværket skal fungere optimalt. En aktørs styrke afhænger af koordinationen af translationer indenfor netværket, og aktørerne vil derfor gerne nærme sig hinanden. Dette medfører ikke kun stærke aktører, men også et stærkt netværk, hvis aktørerne støtter det. Det skal dog pointeres, at når at aktørerne nærmer sig hinanden, betyder det ikke, at aktørerne bliver tilnærmelsesvis identiske. Det betyder, at aktørernes aktiviteter let kan tilpasses andre trods deres forskelligartede karakter.

Et stærkt netværk, bliver mere stabilt og forudsigeligt. Der er mindre chance for at andre netværk forsøger at benytte aktørerne til deres formål, og netværk kan derfor komme til at fremstå som en sort boks (se forklaring på dette på side 25). Netværket kan da også blive svagere, hvis translationsprocessen mellem to aktører mislykkedes. Den sorte boks, der er netværket, vil derfor ikke have sin styrke, og mister sin troværdighed. Det bliver nemmere at udfordre indholdet i den sorte boks, og derved er der mulighed for, at nye netværk kan opstå.

2.5.2.3 Netværkets stabilisering

Når et netværk fungerer optimalt, er det blevet til en sort boks, hvor brugerne af netværket ikke længere tænker over hvordan det fungerer. Kun inputtet og outputtet er det relevante. Aktørerne i netværket harmonerer så godt, at netværkets stabilitet nærmest bliver en sædfølge. Man kan bruge eksemplet med, at man trykker på en kontakt, og der så kommer lys. Ingen tænker over længere over hvordan sammenhængen er og hvilke processer, der udføres. Det er blevet en

forventning, at inputtet 'trykke på en kontakt' giver resultatet 'lys tænder'.

De netværk, der ikke er blevet stabile udfases simpelthen af dem, der er og fungerer. Alle delene af et netværk stræber derfor efter at opnå stabiliteten, da denne bliver eksistensgrundlaget for både aktører og netværk. Stabiliteten i et netværk afhænger af, hvor nemt det er, at vende tilbage til et udgangspunkt, hvor netværket var et valg ud af mange. Det vil altså sige, at jo mere stabilt et netværk er, jo sværere er det, at nyfortolke det.

Jo større et netværk er, jo mere heterogent bliver det, eftersom der vil være mange forskellige aktører i spil. Alle aktører forsøger at opnå styrker fra nye aktører, og netværket udvikler sig derfor i processen mod stabilisering. Jo mere netværket nærmer sig stabiliseringen, jo sværere bliver det også for aktørerne i netværket at udføre translationer med nye tilkomne aktører. Dette hænger sammen med at det stabile netværk, kan anses som den sorte boks, hvor indholdet ikke længere behøver at blive overvejet (Stalder 1997).

2.5.3 Sammenfatning og kritik af teori

ANT teorien benyttes, som nævnt i indledningen til afsnittet, til at analysere den samfundsmæssige og teknologiske udvikling. Den undersøger hvordan kompetencer spredes i et netværk med både menneskelige og ikke-menneskelige aktører. Aktørerne i netværket og netværket selv er gensidigt afhængige, da netværket giver aktørerne mulighed for at udvikle sig, og uden aktørerne ville der ikke være et netværk. For at aktørerne i netværket kan opnå en vis form for styrke, forsøger de at overføre styrker fra andre aktører vha. translationsprocessen. Den enkelte aktørs styrke afhænger således af, hvor mange aktører denne har til at styrke sig selv, men også hvor stærk netværket er. Hvis aktørerne i netværket nærmer sig hinanden, vil disse være stærkere i kraft af det stærke netværk, end hvis det modsatte er tilfældet. Netværket kan gå hen og blive så stærkt og stabilt, at der er tale om en sort boks. Den sorte boks betyder, at der ikke bliver sat spørgsmålstegn ved netværkets kompleksitet, og det derved kun er input og output, der tæller. Det er ikke nødvendigt for brugeren af netværket at vide, hvordan processerne fungerer, men at hvis man udfører A, så er resultatet B.

Vores samfund i dag af både menneskelige og ikke-menneskelige aktører i dag fungerer ganske godt og på en meget stabil facon. Vi, som brugere, tænker ikke længere over, hvordan sorte bokse som fx flyene eller internettet fungerer, og kan derfor uden problemer bestille en rejse

rundt om jorden over internettet. Der er tillid til stabiliteten af disse sorte bokse i samfundet, og ved at de ikke kræver overvejelser, kan der bruges tid og energi på nye og andre komplekse sammenhænge. Aktører kan som bekendt være både menneskelige og ikke-menneskelige. Det vil kun være de menneskelige, der har mulighed for at lægge en strategi, men de ikke-menneskelige aktører, aktanter, kan påvirke de menneskelige til at handle på en bestemt måde. Én af de vigtigste pointer i ANT er, at aktører og aktanter skal iagttages og analyseres ud fra samme perspektiv.

Et af problemerne med ANT er at netværksbegrebet ofte misforstås, da det bruges til daglig i mange vidt forskellige sammenhænge. I ANT bruges ordet netværk i dets bredeste og mest abstrakte forstand, altså sådan at det ikke kun dækker det teknologiske netværk (Elgaard-Jensen 2003:24). Dette danner baggrund for en anden kritik, nemlig at netværksbegrebet er for bredt og dækker for meget. Netværket vil dække alt og bliver altopslugende. Det bliver forklaringen på alt og er derved ikke et skarpt begreb.

Denne afhandling omhandler de forskellige danske aktørers reaktion på reguleringsændringer og har det nye lovforslag fra EU-kommissionen i fokus. Det er derfor relevant at bruge ANT som teoretisk baggrund, da lovforslaget som aktant får de forskellige aktører i dets netværk til at reagere og handle.

3. Gennemgang af regulering og lovforslaget

Dette afsnit har til formål at opnå en helhedsforståelse, da det som bekendt er nødvendigt at have helhedsforståelsen, før der kan delkonkluderes. Der vil først være en historisk gennemgang af udviklingen af reguleringen indenfor revisorbranchen, for at forstå hvilke episoder der førhen har fået lovgiver til at regulere på området. Som en del af den historiske gennemgang vil der være en beskrivelse af hvordan lovforslaget bliver behandlet fremover, så der opnås en forståelse af den videre proces. Herefter vil der være en beskrivelse af selve lovforslaget fra EU Kommissionen.

3.1 Historisk gennemgang

For at forstå hvorfor EU Kommissionen er fremkommet med et så omfattende lovforslag til regulering af hele revisionsbranchen, er det relevant at forstå de episoder, der førhen har betydet, at der skulle reguleres på området, samt udviklingen gennem tiden inden for branchen. Der er før blevet gennemført regulering på området, der har betydet at revisionsbranchen skulle omstille sig og revidere på en anden måde end hidtil. Der gennemgås derfor i følgende afsnit de forskellige episoder, der har betydet, at lovgivere har reageret samt hvorledes der efterfølgende er blevet reguleret, og selve tidslinjen ses i figur 8 herunder.

Figur 8:

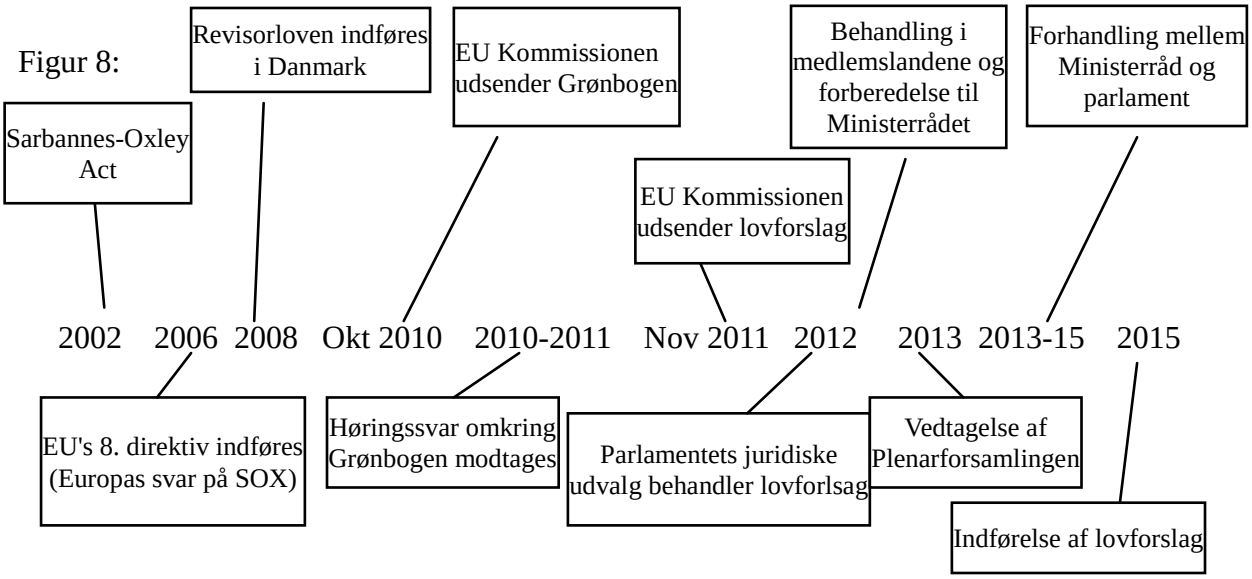

Kilde: Egen tilvirkning, med inspiration fra Skærbæk og Christensen (2010)

3.1.1 2002: Sarbanes-Oxley Act

En række komplekse faktorer skabte de vilkår og den kultur, hvorpå en lang række erhvervsskandaler fandt sted i årene 2000-2002. De meste kendte fandt sted i erhvervsgiganterne Enron, WolrdCom og Tyco, hvilket viste der var betydelige mangler inden for reguleringen af revisor på områderne omhandlende bl.a. uafhængigheden. En dybdegående analyse af de underliggende problemstillinger indenfor erhvervet førte til gennemførelsen af Sarbanes-Oxley Act (SOX), der havde til hensigt at regulere hvordan revision og erhvervsmarkedet i USA skulle fungere og reguleres fremover.

Før SOX var revisionsfirmaer, der skulle fremstå som de primære finansielle kontrollanter, selvregulerende. De udførte også en betydelig del rådgivning og andre ikke-revisionsydelser for de virksomheder, der reviderede. Eftersom disse konsulentydelser indbragte væsentlig højere indtjening end selve revisionen, kunne det betyde at der var et problem i forbindelse med uafhængigheden hos revisor. For eksempel kunne en revisor risikere at miste en klient, hvis den reviderede virksomheds økonomiske tilgang blev udfordret.

Bestyrelser, specielt revisionskomiteer, sad med ansvaret om at iværksætte interne kontroller af den finansielle rapportering i amerikanske virksomheder på vegne af investorer. Erhvervsskandalerne kastede lys over de bestyrelsesmedlemmer, der enten ikke udøvede deres ansvar eller ikke havde ekspertisen til at forstå kompleksiteten i virksomhederne. Derudover var revisionskomiteens medlemmer i mange tilfælde ikke uafhængige af ledelsen.

Dette er bare nogle af de ting, der blev reguleret med indførelsen af SOX, der indeholder 11 afsnit, der hver regulerer følgende:

<u>1. PCAOB</u>

Afsnit 1 består af ni sektioner og etablerer Public Company Accounting Oversight Board, til at give et uafhængigt tilsyn med revisionsfirmaer. Samtidig blev der etableret et tilsyn, der har til opgave at registrere revisorer, at definere de specifikke processer og procedurer for udførelsen af revision, samt at inspicere og sikre at kvalitetskontrollen og de specifikke mandater i SOX bliver overholdt.

<u>2. Revisors uafhængighed</u>

Afsnit 2 består ligeledes af ni sektioner, og opstiller standarder for den eksterne revisors

uafhængighed, for at begrænse de interessekonflikter, der kan forekomme. Afsnittet behandler også de krav der stilles til godkendelse af nye revisorer, revisionspartner rotation og indberetningskrav for revisor, samt begrænser revisionsfirmaer fra at levere ikke-revisionsydelser for de samme kunder.

3. Corporate responsibility

Afsnit 3 består af otte sektioner, og siger at ledelsen selv har ansvar for nøjagtigheden og fuldstændigheden af virksomhedens regnskaber. Det definerer samspillet mellem eksterne revisorer og virksomhedens revisionskomite, og specificerer ansvarsfordelingen.

4. Forbedrede finansielle oplysninger

Afsnit 4 består af ni sektioner. Det beskriver øgede rapporteringskrav for finansielle transaktioner, og kræver interne kontroller for at sikre nøjagtigheden af regnskabet.

5. Analytikernes interessekonflikter

Dette afsnit består kun af en enkelt sektion, der omhandler foranstaltninger til at genskabe investorernes tillid til værdipapiranalytikere. Afsnittet definerer de adfærdskodekser analytikerne skal følge samt kræver oplysning om eventuelle interessekonflikter.

6. Kommissionens ressourcer og myndighed

Afsnit 6 består af fire sektioner og definerer metoder til at genskabe investorernes tillid til værdipapiranalytikere. Ydermere defineres kommissionens autoritet til at forhindre en persons udelukkelse fra at kunne praktisere som mægler, rådgiver eller forhandler.

7. Undersøgelser og rapporter

Afsnit 7 består af fem sektioner og påkræver tilsynsmyndighederne at udføre forskellige undersøgelser og rapportere deres resultater. Undersøgelserne omfatter virkningerne af konsolidering af de offentlige revisionsfirmaer, betydningen af kreditvurderingsbureauer på værdipapirmarkedet, værdipapirkrænkelser og håndhævelsesforanstaltninger, og om investeringsbanker der bistod Enron og andre til at manipulere indtjeningen og sløre det finansielle billede af virksomhederne.

8. Ansvar for svindel

Afsnit 8 består af syv sektioner og beskriver de konkrete strafferetlige sanktioner for manipulation, ødelæggelse eller ændring af regnskaber eller andre indgreb i det finansielle

billede af virksomheden.

9. Forøgelse af straf ved økonomisk kriminalitet

Afsnit 9 består af seks sektioner, og øger de strafferetlige sanktioner, der er forbundet med økonomisk kriminalitet og sammensværgelser. Afsnittet anbefaler hårdere retningslinier for strafudmåling og tilføjer at det er en strafbar handling, at virksomhedens økonomiske rapporter ikke er certificeret.

10. Virksomhedens selvangivelser

Dette afsnit består af en enkelt bestemmelse om, at den administrerende direktør skal underskrive selskabets selvangivelse.

11. Virksomhedens besvigelser

Afsnit 11 består af syv sektioner og identificerer virksomhedernes bedrageri og manipulation med finansielle oplysninger som strafbare handlinger, samt knytter disse lovovertrædelser til specifikke sanktioner.

Indførelsen af SOX i USA medførte en del kritik, men blev også anset som en nødvendig i lyset af de erhvervsskandaler, der havde været de forgangne år. En del af kritikken gik ud på, at de amerikanske virksomheder nu var dårligere stillet end resten af verden og det derfor betød at det amerikanske marked ikke ville opleve vækst. Selvom SOX stadig er den strengeste regulering på markedet, har dette udlignet sig væsentligt efter indførelsen af EU's 8. direktiv, der er beskrevet i næste afsnit.[2]

3.1.2 2006: EU's 8. direktiv

Som et svar på amerikanske Sarbanes-Oxley Act, indførte EU Kommissionen i 2006 direktiv 2006/43/EF også kaldet det 8. direktiv og EUROSOX. Formålet med direktivet er det samme, som formålet med SOX, nemlig at genvinde tilliden til revisors arbejde og styrke troværdigheden til virksomhedernes regnskaber. Efter vedtagelsen i 2006 var der to års implementeringstid, hvilket betød, at Danmark modtog den nye revisorlov i 2008.

Revisorer skal sideløbende med direktivet og SOX's bestemmelser også følge de Internationale

[2] http://www.soxlaw.com/

revisionsstandarder og derudover også blandt andet sikre at den reviderede virksomheds interne kontroller fungerer tilfredsstillende.

Hovedbestemmelserne i direktiv er følgende:

1. Der skal udnævnes en uafhængig revisionskomite af bestyrelsen, der har den direkte kontakt med revisor
2. Hvis direktivets bestemmelser ikke bliver gennemført fuldstændigt, skal virksomheden forklare hvorfor dette er tilfældet, hvorefter medlemslandene skal have mulighed for at lave effektive undersøgelser, samt have et sanktionssystem.
3. Revisionsfirmaerne skal udfærdige en rapport, hvor der redegøres for klienten, honoraret og revisionsfirmaets netværker. Dette er for at sikre gennemsigtighed og modarbejde de eventuelle interessekonflikter, der kan opstå.
4. Revisor må ikke være en del af beslutningsprocessen i virksomheden og skal i det hele taget være uafhængig fra klienten.
5. De enkelte revisionsfirmaer skal nu have indført et kvalitetssikringssystem internt i deres egen virksomhed, og samtidig indføres der et offentligt tilsyn, der skal holde øje med at dette er tilfredsstillende.
6. Alle medlemslande i EU skal have et offentligt tilgængeligt, elektronisk register, der indeholder oplysninger omkring alle revisorer, revisionsfirmaer, ejerskab, ledelse og de netværk, der forefindes internt revisorer og revisionsfirmaer imellem.[3]

Specielt punkt 2 er interessant, da denne bestemmelse betyder, at den europæiske lovgivning tilsyneladende er mere blød end den amerikanske. Hvor SOX skal følges til punkt og prikke, er det muligt for europæiske virksomheder, at fravige principperne i loven, hvis der er årsag til dette og det kan dokumenteres, hvorfor dette er hensigtsmæssigt.

[3] Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2006/43/EF af 17. maj 2006 om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber, om ændring af Rådets direktiv 78/660/EØF og om ophævelse af Rådets direktiv 84253/EØF

3.1.3 2008: Ny revisorlov i Danmark

Eftersom EU's 8. direktiv har to års implementeringstid, trådte den nye Revisorlov i kraft i Danmark 1. juli 2008. Ved indførelsen af loven betød det, at der nu var regulering på områder, der ikke før havde været reguleret i Danmark, som f.eks. krav til alle revisorer om efteruddannelse, regler om registrering og tilsyn med revisorer og revisionsfirmaer, pligten for revisionsfirmaer til at offentliggøre en gennemsigtighedsrapport samt regler om etablering af revisionsudvalg i visse virksomheder.

Erhvervs- og Selskabsstyrelsen blev det organ, der skal føre tilsyn med revisorer og revisionsfirmaer, og fik derfor kompetence til at udføre undersøgelser ude i selve revisionsfirmaerne. Derudover blev det også Erhvervs- og Selskabsstyrelsens ansvar at samarbejde med andre tilsynsmyndigheder i andre lande.

Samtidig med tilføjelsen af nye områder, der skulle reguleres, skete der justeringer i en række allerede gældende bestemmelser, som f.eks. betød at anvendelsesområdet af loven blev indsnævret således, at den ikke længere gælder erklæringer uden sikkerhed, ved skift af revisor, er oplysningspligten udvidet sådan, at revisor skal informere om årsagen til sin fratræden samt alle relevante oplysninger om den virksomhed, der fratrædes, og revisor skal nu også dokumentere alt sit arbejde, altså udarbejde arbejdspapirer og kunne dokumentere grundlaget for den afgivede erklæring. Kravene til den obligatoriske kvalitetskontrol blev også skærpet, sådan at systemet blev mere objektivt og uafhængigt. Det betyder bl.a. at det fremover er Revisortilsynet, der udpeger og indgår aftale med en kvalitetskontrollant om den enkelte kontrol.[4]

3.1.4 Oktober 2010: EU Kommissionen udsender ”Grønbogen”

Europa-kommissionen udgav i oktober 2010 en Grønbog, der med udgangspunkt i Finanskrisen og den finansielle stabilitet, stiller spørgsmålstegn ved tilstrækkeligheden af revisors arbejde og reguleringen heraf. En Grønbog fra EU Kommissionen er en udgivelse, der analyserer spørgsmål og angiver mulige foranstaltninger i EU-regi, altså er det en form for diskussionsgrundlag, hvor

[4] http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=117632

formålet er at skabe en debat og starte en høringsproces på området.[5] Formatet i Grønbogen er sat op i spørgsmålsform, sådan at der først gives information omkring forskellige løsningsmuligheder, hvorefter 4-5 spørgsmål er fremsat, hvilket giver muligheden for aktører at svare konkret på specifikke problemer.

3.1.5 December 2010 – Juni 2011: Høringer om Grønbogen

I denne periode kunne de aktører, der har en mening omkring de problemstillinger Grønbogen tager op, indgive et høringssvar til EU Kommissionen. Kommissionen modtog næsten 700 svar, hvilket er det højeste antal svar siden februar 2008, og svarene bestod ikke kun af de aktører fremhævet i denne afhandling, men også aktører uden for EU's netværk.

I de modtagne svar blev de fremsatte spørgsmål besvaret, men det er langt fra alle, der har svaret på samtlige spørgsmål. Nogle høringssvar består sogar kun af en erklæring fra aktøren om hvordan denne forholder sig til situationen uden at svare på et eneste af spørgsmålene.

I følgende figur 9 ses hvor mange høringssvar de enkelte lande har indgivet til EU Kommissionen. Som det ses ud fra figuren er det Tyskland, Frankrig og England, der har indgivet flest, hvor der fra Danmark kun er sendt 10 svar ind. Dette kan skyldes, at lovforslaget ikke kun påvirker revisionsbranchen, men også virksomheder, og derfor indsender disse også høringssvar ind til Kommissionen. De tre store lande har væsentligt flere virksomheder registreret end Danmark, og derfor også flere høringssvar.

[5] http://www.eu-oplysningen.dk/dokumenter/eu/kom/dokumenter/groenbog/

Figur 9

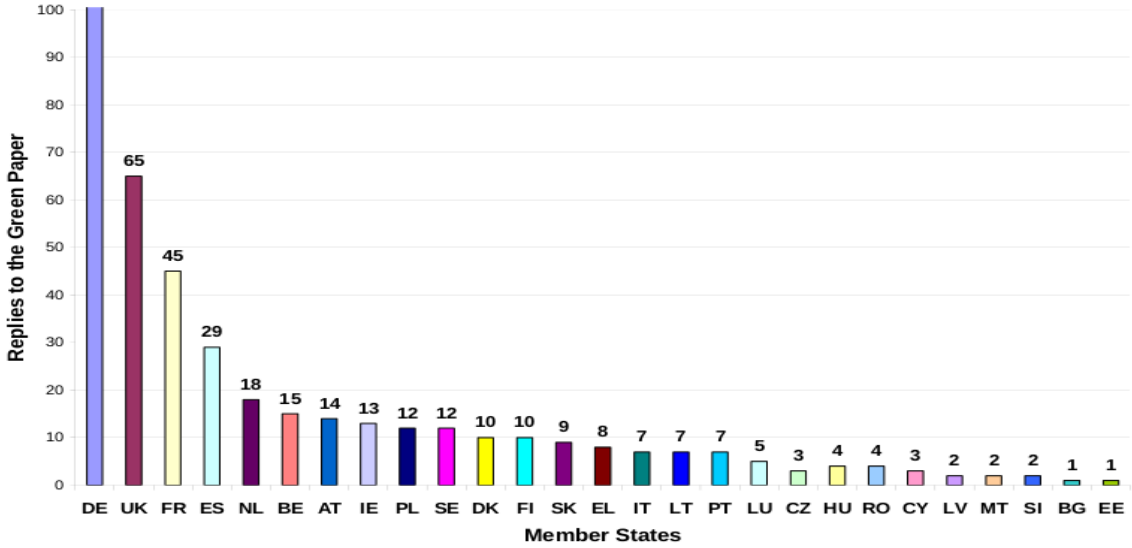

Kilde: Summary of Responses, Green Paper, Audit Policy: Lessons From The Crisis s. 3

Figur 9 viser antal af høringssvar fra medlemslandene i EU, men lande uden for EU har også indgivet svar, og det er her USA, der med 20 svar har sendt flest ind, hvor Australien og Canada ligger som nr. 2 og 3 med henholdsvis 6 og 4 svar. Interessen fra USA kan skyldes de forbindelser landet har med europæiske virksomheder, og at hvis lovforslaget bliver gennemført kan de tænkes, at noget lignende vil blive indført i USA, ligesom det blev den anden vej rundt med SOX og EU's 8. direktiv.[6]

Hvad angår de aktører, der har indsendt svar, repræsenterer revisionsbranchen med 407 svar hele 59 % af alle svarene, se figur 10. Virksomhederne står med deres 145 svar for 21 %, med de offentlige enheder er også godt repræsenteret med 57 svar, hvilket svarer til ca 8 %. Det virker indlysende, at det er revisionsbranchen, der har indgivet så stor en procentdel af svarene, da det er denne, der hovedsageligt bliver påvirket, hvis lovforslaget bliver gennemført. Virksomhederne viser også stor interesse, da lovforslaget også påvirker deres måde at få revideret regnskaber og modtage rådgivning, derfor viser denne gruppe af aktører også forholdsvis stor interesse.

[6]Summary of Responses, Green Paper, Audit Policy: Lessons From The Crisis, s. 4

Figur 10.

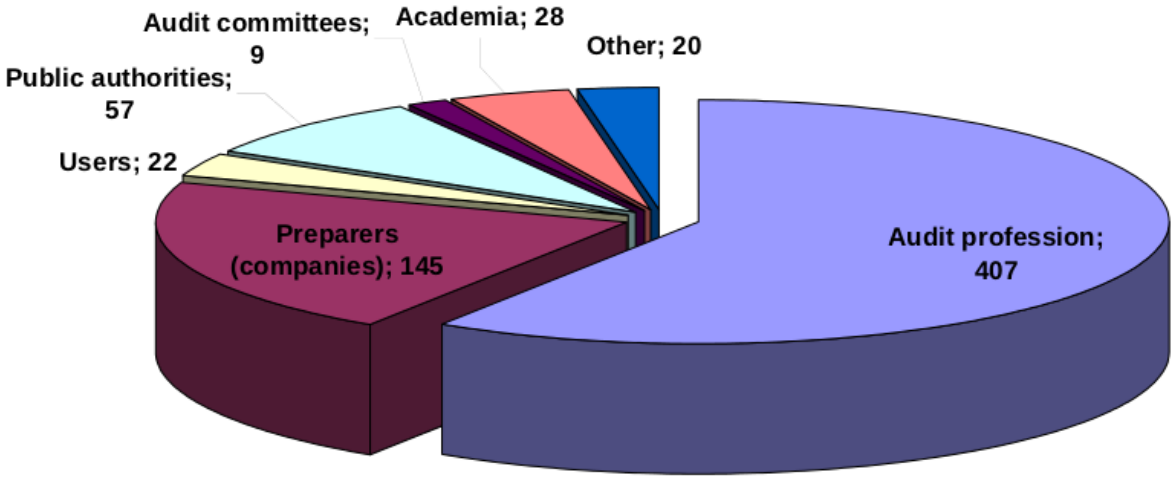

Kilde: Summary of Responses, Green Paper, Audit Policy: Lessons From The Crisis, s. 4

I forbindelse med det store antal af indsendte høringssvar har EU Kommissionen udgivet "Summary Of Responses, Green Paper, Audit Policy: Lessons From The Crisis", hvorfra data i dette afsnit er taget. I denne udgivelse opsummerer EU Kommissionen de svar, der er indsendt og vil så vidt muligt give en nøjagtig skildring af svarene. Der er dog visse udtalelser, der er ude i det ekstreme, hvor alle spørgsmål bliver svaret negativt og samtidig bliver samtlige forslag forkastet. Dog forsøger udgivelsen at give et billede af det niveau af støtte og afvisning der forefindes til de fremsatte spørgsmål fordelt ud på pågældende grupper af aktører.

3.1.6 November 2011: EU Kommissionen udsender lovforslag

Efter modtagelse af høringssvar udsender EU Kommissionen i november 2011 det endelige lovforslag. Lovforslaget er forfattet på baggrund af Grønbogen og de høringssvar EU Kommissionen har modtaget inden for tidsfristen til at sende disse ind.

Som beskrevet i afsnit 3.4 er lovforslaget delt op i et direktiv og en forordning. Forskellen på de to ligger i hvordan de bliver implementeret i medlemslandene. Hvor en forordning er almengyldig, umiddelbar gældende og uden national indarbejdelse, hedder det i art. 288 TEUF: "et direktiv er med hensyn til det tilsigtede mål bindende for enhver medlemsstat, som det rettes til, men overlader det til de nationale myndigheder, at bestemme form og midler til

gennemførelsen." Dette skal ske inden for en tidsfrist sat af Kommissionen.[7]

3.2 Behandling af lovforslaget fremover

3.2.1 2012: Parlamentets juridiske udvalg behandler lovforslaget

I de følgende afsnit er tidshorisonten og den videre proces taget udfra hvordan FSR vurderer at processen vil forløbe. Det er derfor ikke sikkert, at årstallene kommer til at passe, men er et bud fra foreningens side til forløbet.[8]

Efter EU Kommissionen har udsendt et lovforslag står Parlamentet for førstebehandlingen, hvor udvalgets ordfører har mulighed for at udarbejde ændringsforslag til Kommissionens forslag, der drøftes i udvalget. Andre udvalg har også mulighed for at komme med bidrag, og der er ingen tidsfrist for denne førstebehandling.[9]

3.2.2 2012: Behandling i medlemslandene og forberedelse til Ministerrådet

Ændringsforslaget fra Parlamentets juridiske ordfører bliver drøftet med de politiske grupper, der behandler ændringsforslagene og lovforslaget på arbejdsgruppeniveau i de enkelte medlemslande. Når der er nået et resultat forelægges dette til de arbejdsgrupper/komiteer med embedsmænd, der forbereder Rådets møder, og derefter Ministerrådet.

3.2.3 2013-15: Vedtagelse af Plenarforsamlingen + forhandling mellem Ministerråd og Parlamentet

Efter eventuelle ændringsforslag er blevet behandlet, kommer der en samlet første afstemning i hele parlamentet om lovforslaget. FSR vurderer, at dette ikke sker før 2013. Ministerrådet kan nu enten forkaste de ændringsforslag parlamentet har fremlagt eller de kan godkende dem. Hvis ændringsforslagene bliver godkendt af Ministerrådet, vedtages det af Rådet med kvalificeret

[7] http://www.euo.dk/fakta/retsakter/ef/
[8] http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Politiske%20maerkesager/Fremtidens%20revisionspolitik/Tidslinie-baggrund-og-fakta
[9] http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/da/0080a6d3d8/Ordinary-legislative-procedure.html

flertal, hvorefter det underskrives og offentliggøres. Hvis Rådet derimod ikke godkender alle ændringsforslagene eller forkaster dem, skal Rådet give en udførlig redegørelse for grundene herfor. Dette vil blive informeret til Parlamentet med henblik på en andenbehandling.

Ved andenbehandlingen har Parlamentet en tre måneders frist til at behandle den holdning Rådet har givet for ikke at godkende ændringsforslagene. Igen kan der ske det samme som ved førstebehandlingen; Parlamentet kan enten godkende eller forkaste Rådets holdning. Godkendes den, anses lovforslaget som vedtaget, og det underskrives og offentliggøres, eller Parlamentet kan komme med endnu en ændring til Rådets holdning, der sendes tilbage til Rådet, der her har tre måneder til at godkende eller forkaste ændringen, der i så fald vil lede til forlig og tredjebehandling.

Kommer det så langt, at lovforslaget med tilhørende ændringer ikke er blevet godkendt inden for de to første behandlinger, henvises der til forligsprocedure, hvor repræsentanter fra medlemslandene og Europa Parlamentet gennemgår Rådets holdning og Parlamentets ændringer fra andenbehandlingen. Forligsudvalget har nu seks uger til at finde et kompromis og udarbejde et fælles udkast. Sker dette ikke inden for tidsfristen anses lovforslaget som ikke-vedtaget og proceduren afsluttes. Findes der derimod et kompromis, sendes udkastet til Parlamentet og Rådet, der igen har seks uger til at godkende det, hvorefter lovforslaget endeligt kan blive underskrevet og offentliggjort.[10] På baggrund af denne lange proces vurderer FSR, at hvis lovforslaget bliver gennemført sker dette først i 2015.

3.3 Sammenfatning

Som nævnt i indledningen til dette afsnit har revisor før skulle indstille sig på at ændre arbejdsmetode og indgangsvinkel til revideringen af regnskabet. Det var nødvendigt i kølvandet på de store erhvervsskandaler at indføre SOX i USA, der dengang blev mødt af en del kritik. Kritikken gik blandt andet ud på, at de amerikanske virksomheder var dårligere stillet globalt, og selv efter indførelse af EU's 8. direktiv i 2006 er SOX stadig den strengeste regulering på markedet.

Rensningen i henhold til ANT, har i dette tilfælde været, at det blev bevist, at uden den strenge

[10] http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/da/0080a6d3d8/Ordinary-legislative-procedure.html

regulering, vil besvigelser opstå. Det var derfor nødvendigt for de aktører, der ikke var en del af det netværk, der oprettede SOX, at anerkende den nye regulering. Tiden har i dette tilfælde også spillet en stor rolle ved rensningen. Hvor det dengang virkede som omfattende og voldsomt, vurderes det nu til at blive opfattet som helt normalt, da aktørerne har vænnet sig til det. Så et spørgsmål om tilvænning har altså stor betydning.

Vedtagelsen af EU's 8. direktiv i 2006 førte til den nye revisorlov i Danmark i 2008, der blandt andet havde henblik på at genoprette tilliden til revisors arbejde. Hvor der før var selvregulering i revisionsbranchen i form af FSR, blev det bevist, at det var nødvendigt at indføre offentlig regulering, netop for man kunne fæstne lid til revisors arbejde. Perioden her omkring var også tiden, hvor den globale finanskrise indtraf, hvilket betød at EU Kommissionen udsendte Grønbogen i 2010, da de ikke mener, at revisorloven fra 2008 adresserer de problemstillinger erhvervsmarkedet står over for på nuværende tidspunkt.

Efter modtagelse af rekord mange høringssvar udsender EU Kommissionen selve det lovforslag, der ved hjælp af yderligere regulering af revisor skal rette op på erhvervsmarkedet, tilliden til revisor og derfor også den finansielle krise. Perioden herefter er en bureaukratisk proces, hvor lovforslaget først bliver behandlet i Europa-parlamentet, ændringsforslag sendt til Ministerrådet i EU, og det kan ske at lovforslaget bliver sendt frem og tilbage mellem disse to instanser, indtil det er nødvendigt at nedsætte et forligsudvalg. Dette udvalgs opgave er at finde et kompromis og hvis dette ikke kan lade sig gøre, bliver hele lovforslaget forkastet.

ANT siger som nævnt i afsnit 2.5.2, at for at et nyt netværk skal opstå, skal der tillægges aktørerne en ny måde at anskue virkeligheden på. Dette var hvad der skete, da SOX blev indført i kølvandet på erhvervsskandalerne, da det blev bevist, at det var nødvendigt at anskue revisionen på en ny måde. Modstanden til denne reguleringsstramning betød, at et netværk opstod, og blev stærkere jo flere aktører, der kom med. Der var dog dengang tale om et nationalt netværk, da SOX kun påvirker USA. At EU indførte det 8. direktiv betød ligeledes, at der opstod et nyt netværk af samme årsager som det opstod i USA. Med tiden som erhvervsmarkedet er blevet mere og mere globalt, har de forskellige netværk også udviklet sig til at blive det. Der er dog her tale om et netværk, der aldrig rigtig bliver stabilt, og dermed en sort boks, da det består på grund af en proces, nemlig udviklingen i regulering, hvilket betyder at aktører falder fra og til gennem tiden alt efter hvordan de forholder sig til de enkelte reguleringsstramninger.

3.4 Lovforslaget

Denne fremstilling af lovforslaget, vil i så vidt muligt omfang kun omhandle de områder, der er af interesse for afhandlingens problemstilling.

3.4.1 Indledning

Regulering af revisor er gennem tiden blevet strengere og udviklingen indenfor reguleringen de seneste år eskaleret i forhold til tidligere. Revisorloven blev fx indført i 2008, som det danske svar på de store internationale erhvervsskandaler, hvor offentlige myndigheder så et behov for at agere vagthund overfor revisor og revisors arbejde.

Europa Kommissionen udgav i oktober 2010 en Grønbog, der med udgangspunkt i finanskrisen og den finansielle stabilitet, stiller spørgsmålstegn ved tilstrækkeligheden af revisors arbejde og reguleringen heraf. Efter en høringsperiode, hvor kommissionen har modtaget historisk mange høringssvar, blev forslag til regelændringer for revisorbranchen fremlagt d. 30. november 2011.

Kommissionens forslag er opdelt i et forslag til en ny forordning angående revision af virksomheder af særlig offentlig interesse og et forslag til ændring af det 8. direktiv om revision. Direktivet vil gælde alle revisioner, hvorimod forordningen kun gælder de virksomheder, der er af særlig interesse for offentligheden, fx børsnoterede virksomheder, virksomheder i den finansielle sektor, kommuner osv.

Når en forordning gennemføres skal den træde i kraft med samme indhold i hele EU, uden hvert enkelt land skal implementere den gennem national lovgivning. Når et direktiv bliver indført kan der til gengæld godt opstå forskelle fra det enkelte land til det andet, da det skal igennem de nationale parlamenter inden det bliver indført.

3.4.2 Baggrunden for forslaget - kriser og regulering

Da der blev foretaget forskellige foranstaltninger i kølvandet på finanskrisen, var det med henblik på at stabilisere finanssystemet, og den rolle revisorer spillede og kunne have spillet under krisen, fik ikke nogen særlig opmærksomhed. Det har været svært for den almene borger at forstå, hvorfor banker og andre virksomheder, kunne få rene påtegninger fra revisorerne, når

de efterfølgende led store tab. Nøglen til at genoprette tilliden på markedet er ifølge EU Kommissionen grundig revision. Det er hensigten, at revisorer skal fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant, og det er derfor vigtigt at genoprette tilliden til deres arbejde.

Det er vanskeligt for de små og mellemstore revisionsfirmaer at drage fordel af det eksisterende direktivs harmonisering af godkendelse af revisorer, da der er en høj koncentrationsgrad på revisionsmarkedet. Direktivforslaget har derfor til formål at forbedre erhvervsklimaet for de små og mellemstore virksomheder, således at de har mulighed for at vokse og samtidig giver det mulighed for nye aktører at søge ind på markedet.

Direktivforslaget indeholder ændringer til bestemmelserne om godkendelse og registrering af revisorer og revisionsfirmaer, om de eksisterende principper i direktivet om lovpligtig revision med hensyn til erhvervsetik, tavshedspligt, uafhængighed og påtegning samt de hermed forbundne tilsynsregler, der fortsat er gældende for revisionen af virksomheder, der ikke er af interesse for offentligheden.[11]

Det er meningen at kommissionsforslaget om ændring af direktivet skal fungere sammen med et forslag til en forordning om særlige krav til lovpligtig revision af virksomheder af interesse for offentligheden. Disse forslag er en del af den igangværende lovgivningsreform inden for det finansielle marked, og alle initiativer, der arbejdes på supplerer dette forslag.
Forslaget til forordningen angår som sagt virksomheder af væsentlig interesse for offentligheden, enten i forbindelse med virksomhedens størrelse, aktivitet, status eller antal af medarbejdere. Da finanskrisen har fremhævet svaghederne i den lovpligtige revision, ser EU-kommissionen det som en nødvendighed at fremlægge dette lovforslag, der sammen med direktivet skal genvinde tilliden til revisors arbejde på markedet, og i forlængelse af dette tillid til den finansielle stabilitet.[12]

[11]Proposal of a Directive of the European Parliament and of the council amending Directive 2006/43/EC on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts.
[12]Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities.

3.4.3 Europa-parlamentets og rådets direktiv om ændring af direktiv 2006/43/EF om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber

3.4.3.1 Forslagets retlige aspekter

Da der er tale om en ændring til et allerede eksisterende direktiv, vil ændringsdirektivet have samme retsgrundlag som det oprindelige, nemlig art. 50 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde, der kræver vedtagelse af et direktiv om virksomhedsrelaterede krav. Som nævnt i forrige afsnit er det meningen, at direktivet skal eksistere side om side med en forordning om særlige krav til den lovpligtige revision a virksomheder af interesse for offentligheden.

Målsætningerne i direktivet kan ikke opfyldes af medlemsstaterne i tilstrækkelig grad og gennemføres derfor bedre fælles landene imellem. Et af formålene med direktivet er at fjerne hindringer for udvikling på det enkelte marked, og overholder derfor subsidiaritetsprincippet, da direktivet indeholder forslag omkring at fremme grænseoverskridende mobilitet for revisionsfirmaer på tværs af EU.

3.4.3.2 Nærmere redegørelse for forslaget

Termen ”lovpligtig revision” skal stadig benyttes i alle de tilfælde, hvor det er blevet gjort før, men nu også i de tilfælde, hvor de enkelte medlemsstater pålægger mindre virksomheder, at få udført revision samt hvor virksomheder frivilligt indgår en revisionsaftale. Dette er for at garantere revisionens ensartethed.

På nuværende tidspunkt kræver direktivet, at majoriteten af stemmerettighederne i et revisionsfirma indehaves af revisorer. Dette vil ikke være tilfældet længere med direktivændringen, og de enkelte medlemsstater må heller ikke stille krav om det. Formålet med ændringen er for at revisionsfirmaer skal have lettere adgang til kapital, hvilket kan betyde, at små aktører har nemmere ved at udvikle sig, samt nye aktører kan træde ind på markedet.

Det skal nu være muligt for et revisionsfirma at levere ydelser i andre medlemsstater, hvis revisionsfirmaet, i form af den centrale partner, der leder revisionen, er godkendt i den

reviderede medlemsstat. Når revisionsfirmaet er godkendt, kan værtsmedlemsstaten kræve registrering af af revisionsfirmaer fra andre medlemsstater. Formålet med forslaget er at åbne op for muligheden for at der opstår fælles europæiske revisionsfirmaer samt reducering af den byrde godkendelsesproceduren medfører.

Ved at indføre europæisk pas for revisorer, bliver det muligt at levere revisionsydelser på tværs af landegrænserne. En medlemsstat kan tilbyde en revisor valget mellem en prøvetid eller egnethedsprøve, hvis denne ønsker at etablere permanent virksomhed i landet. Egnethedsprøven har til formål at vurdere den enkelte revisors kendskab til de relevante love og bestemmelser, der gælder i landet, hvor prøvetiden giver revisoren mulighed for at udføre revision i landet i tre år under opsyn af en lokal revisor.

De nationale myndigheder, der har ansvaret for det offentlige tilsyn med revisorer skal samarbejde, således at der sikres større indbyrdes tilnærmelse mellem de uddannelsesmæssige kvalifikationer for revisorer på EU-plan. Derudover skal kravene til egnethedsprøven harmoniseres medlemsstaterne imellem.

Medlemsstaterne skal sikre at revisorer udfører revision i overensstemmelse med de internationale revisionsstandarder, for at sikre en forbedring af kvaliteten af den lovpligtige revision.

Den kompetente myndighed, der er ansvarlig for det offentlige tilsyn med revisorer, vil være en offentlig myndighed, der også vil være ansvarlig for godkendelse, registrering og kvalitetssikring. Den offentlige myndighed skal have adgang til at relevante dokumenter, samt have beføjelser og ressourcer for at kunne gennemføre undersøgelser, for at sikre, at de offentlige myndigheder udøver deres funktioner på den mest effektive og uafhængige måde. Det vil være muligt at uddelegere de opgaver, der angår godkendelse og registrering af revisorer og revisionsfirmaer til andre myndigheder eller organer, dog vil ansvaret stadig ligge hos den kompetente myndighed.

Det skal ikke være muligt mere for tredjemand, at kræve eller anbefale at et bestemt revisionsfirma eller en bestemt revisor udfører revision.

Der vil nu ikke være noget krav i EU-lovgivningen, der siger, at små virksomheder skal have deres regnskab revideret, dog kan den enkelte medlemsstat stadig kræve dette. EU-lovgivningen

vil stadig kræve at mellemstore virksomheder får deres regnskab revideret af en godkendt revisor.

Ved udførelsen af revision af små og mellemstore virksomheder, skal revisionsstandarderne tilpasses således, at de passer til omfanget af de aktiviteter, den pågældende virksomhed udfører. Hvis der er tale om en lille virksomhed, der frivilligt får deres regnskab revideret eller fordi det påkræves af den nationale myndighed, skal denne opleve fordelene ved tilpasning af standarderne. Denne ændring bør resultere i lavere omkostninger for de små og mellemstore virksomheder, samt bedre revisionstjenester.

3.4.4 Europa-parlamentets og rådets forordning om specifikke krav til lovpligtig revision af virksomheder af interesse for offentligheden

3.4.4.1 Forslagets retlige aspekter

Denne forordning supplerer direktivet med specifikke krav til udførelse af lovpligtig revision af virksomheder af interesse for offentligheden i overensstemmelse med art. 114 i TEUF.
Ved vedtagelse af en forordning betyder det, at det er den samme lov, der kommer til at gælde i samtlige medlemsstater. Indtil nu har EU-kommissionen hovedsageligt reguleret via direktiver, der kan implementeres således, at det passer den enkelte medlemsstats allerede eksisterende nationale lovgivning. Dette anser EU-kommissionen dog ikke som hensigtsmæssigt mere, da der vil forekomme for mange forskelle lovmæssigt på EU-plan. De virksomheder denne forordning vil berøre, har ofte aktiviteter på tværs af grænserne, og derfor bør der også reguleres herefter. Derudover er lovgivningen omkring investorbeskyttelse og finansielle institutioner allerede vedtaget på EU-plan, og det er derfor naturligt, at reguleringen af revisor ligeledes bliver det. Proportionalitetsprincippet er overholdt, da forslaget ikke går videre end hvad der er nødvendigt, for at nå det opsatte mål.

3.4.4.2 Nærmere redegørelse for forslaget

Betingelser for udførelse af lovpligtig revision af virksomheder af interesse for offentligheden:

Revisor skal i forbindelse med udførelsen af revisionen opfylde de krav, der findes til uafhængighed, interne kontrolsystemer samt tilsyn med medarbejdere. Derudover må de revisorer, der har haft indblik i revisionen af en virksomhed, ikke efterfølgende sidde på en ledende stilling eller lignende i virksomheden før efter der er gået to år.

Honoraret for udførelse af relaterede finansielle revisionsydelser for den reviderede virksomhed bør højest være 10 % af det revisionshonorar, virksomheden betaler. Derudover bør der træffes passende sikkerhedsforanstaltninger, hvis det honorar revisor modtager fra en virksomhed af interesse for offentlighed overstiger en stor procentdel af dennes samlede årlige honorar.

Det skal ikke være tilladt for et revisionsfirma at udføre ydelser, der ikke er relateret til revision, når der udføres lovpligtig revision af en virksomhed af interesse for offentligheden. Det vil være revisionsudvalget eller den kompetente myndighed, der vurderer i den konkrete sag, om det vil være tilladt at tilbyde andre ydelser til virksomheden en ren revision. Ydermere vil EU-kommissionen have beføjelse til at ændre løbende i listen over tilladte og forbudte ydelser for revisorer, revisionsfirmaet og medlemmer af revisionsfirmaets netværk. Revisionsfirmaer af en vis størrelse vil slet ikke have tilladelse til at udføre andet end den lovpligtige revision.

Ved udførelse af den lovpligtige revision bliver der fastlagt nogle grundlæggende krav. Der skal udpeges en ledende revisionspartner, der kan rapporteres til, og ydermere deltager aktivt i revideringen af virksomheden. Revisoren skal træffe de nødvendige foranstaltninger der skal til for at kunne vurdere om årsregnskabet giver et retvisende billede og er udarbejdet i overensstemmelse med gældende regler for regnskabsaflæggelse.

Uanset revisorens tidligere erfaringer med virksomheden, skal revisoren være opmærksom på muligheden for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af svig eller fejl. Den professionelle skepsis skal altså øges.

Før revisionspåtegningen gives skal den interne kvalitetssikringskontrol vurderes. Dette skal

udføres af en revisor, der ikke har været en del af den lovpligtige revision af den del af virksomheden den interne kvalitetssikringskontrol omhandler.

Revisionspåtegningen skal nu også forklare hvilken metode revisoren har benyttet til at udføre revisionen. Specielt skal der være fokus på at afklare hvor stor en del af balancen, der er revideret direkte og hvor meget der er baseret på systemrevision, samt forskellen i vægtningen af substansrevision og systemrevision i forhold til det foregående år. Væsentlighedsniveauet skal ydermere offentliggøres, samt de vigtigste områder, hvor der kan være risiko for væsentlig fejlinformation i regnskabet. Hvis der er givet en udtalelse med forbehold eller slet ikke givet en revisionspåtegning, skal årsagerne til denne beslutning forklares.

Revisionsudvalget skal modtage et længere og mere detaljeret revisionsprotokollat for revisoren. Det skal være mere detaljeret i den forstand, at der skal forklares i detaljer om den udførte revision og begrundelsen for valget af metode, virksomhedens situation og de resultater revisionen er kommet frem til. Revisionsprotokollat vil ikke blive offentliggjort, men skal udleveres til den kompetente myndighed på anmodning.

Der skal nu indføres en regelmæssig dialog mellem den myndighed, der fører tilsyn med virksomheden af offentlighedens interesse og de revisorer, der udfører den lovpligtige revision af virksomheden.

Revisionsfirmaerne skal nu offentliggøre samtlige finansielle oplysninger omkring deres aktiviteter og modtagelse af honorar. Oplysningerne omkring revisionshonorar skal fremsendes til de kompetente myndigheder. Derudover skal de beretninger omkring gennemsigtighed for virksomheder af interesse for offentligheden indeholde en redegørelse for firmaets egen virksomhedsledelse. Oplysninger og dokumenter skal opbevares i en periode på 5 år.

Virksomheder af interesse for offentlighedens udnævnelse af revisorer eller revisionsfirmaer:

Revisionsudvalget skal bestå af medlemmer, der ikke indgår i direktionen. Derudover skal mindst ét medlem have erfaring og viden indenfor revision og et andet indenfor regnskab. Dette krav er for at styrke revisionsudvalgets uafhængighed samt kapacitet.
Revisionsudvalget skal indstille mindst to forslag til valg af revisorer til generalforsamlingen

med en begrundelse for forslaget, samt hvilken af de to forslag revisionsudvalget foretrækker. Revisionsudvalgets indstilling til generalforsamlingen skal foregå efter en udbudsprocedure, således at alle revisionsfirmaer har mulighed for at byde ind. Når det drejer sig om kreditinstitutter eller forsikringsselskaber skal indstillingen fremlægges for tilsynsmyndigheden, der vil have vetoret.

Det vil ikke være tilladt at lave aftaler med tredjeparter, der kræver eller forbyder valg af visse revisionsfirmaer.

Når en virksomhed vælger samme revisionsfirma år efter år, opstår der en fortrolighed mellem den reviderede enhed og den reviderende og dette kan give problemer i forbindelse med uafhængighed og manglende professionel skepsis hos revisor. Derfor indføres der en forpligtelse for den reviderede virksomhed til at udskifte revisionsfirma hvert sjette eller i specielle tilfælde hvert ottende år. Denne periode kan forlænges til ni år, hvis virksomheden af interesse for offentligheden har valgt at lade sig revidere af to eller flere revisionsfirmaer. Der skal ydermere gå et vist tidsrum før det samme revisionsfirma må revidere virksomheden igen efter skift af revisionsfirma. Oplysninger omkring virksomheden skal overgå fra det afgående revisionsfirma til det nye således overgangen bliver så gnidningsfri som muligt.

Overvågning af revisorers og revisionsfirmaers aktiviteter i forbindelse med lovpligtig revision af virksomheder af interesse for offentligheden:

Der skal udpeges en kompetent myndighed af hver enkelt medlemsstat. Den kompetente myndighed skal være uafhængig og have ansvaret for tilsynet med de revisorer og revisionsfirmaer, der står for den lovpligtige revision af virksomheder med interesse for offentligheden.

I henhold til direktivet, skal den kompetente myndighed i den enkelte medlemsstat samarbejde på internationalt plan både med den myndighed, der er ansvarlig for godkendelse og registrering af revisor og dem, der fører tilsyn med virksomheder af interesse for offentligheden.

De kompetente myndigheder i hver enkelt medlemsstat skal udføre en række opgaver. Heriblandt skal der undersøges om den lovpligtige revision, der udføres af virksomheder af interesse for offentligheden er tilstrækkelig, og hvis dette ikke er tilfældet, skal dette korrigeres.

Derudover skal der udføres kvalitetssikringskontrol af revisionerne. Disse skal dog være proportionelle med den kontrollerede revisors aktiviteter. Kvalitetssikringskontrolrapporterne, der fremkommer skal offentliggøres for at sikre gennemsigtighed i aktiviteterne.
Den kompetente myndighed skal ydermere overvåge udviklingen på markedet og mulige trusler mod kontinuiteten i de store revisionsfirmaers virksomhed. Overvågningen skal også ske over de risici, der er ved den høje koncentration på markedet, hvilket betyder, der også er et krav om, at de store revisionsfirmaer har udarbejdet en beredskabsplan for eventuelle trusler.

EU samarbejdet mellem de kompetente myndigheder foregår på nuværende tidspunkt under EGAOB (Den Europæiske Gruppe af Revisionstilsynsorganer). Dette samarbejde skal i stedet ske inden for ESMA (Den Europæiske Værdipapir og Markedstilsynsmyndighed), der allerede arbejder på området revision for virksomheder af interesse for offentligheden. EBA (Den Europæiske Banktilsynsmyndighed og EIOPA (Den Europæiske Tilsynsmyndighed for Forsikrings- og Arbejdsmarkedspensionsordninger) udgør sammen med ESMA den retlige ramme for samarbejde i et fælles udvalg inden for revisionsområdet. Der skal nedsættes et udvalg inden for ESMA, der som minimum består af de nationale kompetente myndigheder.

For at øge synligheden, anerkendelsen og omdømmet for alle de revisionsfirmaer, der har kapacitet til at udføre revision af virksomheder af interesse for offentligheden, vil der blive indført en tværeuropæisk revisionskvalitetscertificering. De nationale kompetente myndigheder vil skulle deltage i behandlingen af ansøgninger om denne kvalitetscertificering.

Hvis der konkluderes af en kompetent myndighed i en medlemsstat, at der bliver udført aktiviteter, der ikke er i overensstemmelse med denne forordnings bestemmelser i en anden medlemsstat, skal der informeres om dette til den pågældende medlemsstats kompetente myndighed. Ydermere kan en kompetent myndighed i en medlemsstat anmode en kompetent myndighed i en anden medlemsstat om at der foretages undersøgelser i sidstnævnte medlemsstat.

4. Empiri

I dette afsnit vil datagrundlaget, der ligger til grund for afhandlingen, blive gennemgået. FSR afholdt d. 25. april 2012 et seminar, for at sætte fokus på lovforslaget, og få input fra forskellige instanser. Deltagerne bestod af investorer, bestyrelsesmedlemmer og politikere, heriblandt Arvind Wadhera, der deltog på vegne af EU Kommissionen. Afsnittet beskriver de forskellige indlæg, der var i løbet af dagen og sammenfatter de interesser, de forskellige deltagere havde. Herefter vil der være en præsentation af hvordan de forskellige aktører er blevet grupperet og hvordan data omkring disse er blevet indhentet.

4.1 FSR seminar 25. april 2012

D. 25. april afholdte FSR et seminar i København i forbindelse med EU Kommissionens lovforslag. Formålet var at sætte fokus på fremtidens revisionspolitik, og bestod af indlæg fra flere forskellige instanser, heriblandt virksomheder, politikere og diverse investorer.
Selve seminaret var delt op i to dele. Første del bestod af indlæg fra politikerne Benny Engelbrecht (Socialdemokraterne) og Kim Andersen (Venstre) omhandlende samfundets kontrol af virksomhederne i lyset af finanskrisen, efterfulgt af Arvind Wahera (Acting Head of Unit Audit, EU-Commission), der i sit indlæg forsøgte at forklare tanken bag lovforslagets enkelte bestanddele. Kristian Koktvedgaard (senior advisor, Confederation of Danish Industries and representative for Business Europe) afsluttede seminarets første del med et indlæg omhandlende fordele og ulemper ved lovforslaget.

Andel del af seminaret blev introduceret med en timelang paneldebat, hvor Kim Klarskov Jeppesen (CBS) fungerede som moderater. Deltagerne i debatten bestod af:

- Asger Aamund (bestyrelsesformand og investor, Bavarian Nordic A/S)
- Mads Mathiasen (kontorchef, Finanstilsynet)
- Thomas Hofman-Bang (CEO, NKT Holding A/S)
- Birgit Nørgaard (Bestyrelsesmedlem I DSV A/S og Sonion A/S)
- Kristian Koktvedgaard (Chefkonsulent, Dansk Industri)

Paneldeltagerne tog forskellige områder omkring revisors arbejde op til debat, og udtalte sig på

baggrund af deres erfaringer om hvordan deres opfattelse er af området. Publikum havde mulighed for at stille opfølgende spørgsmål og specielt området omkring revisors påtegning og selve lovforslaget fyldte meget i debatten.

Efter paneldebatten efterfulgte Dansk Erhvervs markedsdirektør, Søren Friis Larsens indlæg omhandlende revisors samfundsøkonomiske værdiskabelse. Formanden fra FSR, Morten S. Renge, afsluttede hele seminaret med at opsummere hovedpunkterne fra dagens forskellige oplæg og en præsentation fra FSR omhandlende hvordan de mener, der sikres kvalitet og konkurrencedygtighed i fremtidens revision.

Samfundets kontrol af virksomhederne i lyset af finanskrisen – Hvordan lovgiver ser på revisors rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant.

Benny Engelbrecht slog fast i sit indlæg, at erhvervslivet fylder rigtig meget hos regeringen, og det derfor også er i fokus, når væksten skal sættes i gang igen. Revisors rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant består i at fæstne lid til de informationer, virksomhederne giver. Og denne tillid er specielt vigtig, da der uden tillid ikke kan være vækst.

Engelbrecht forstår erhvervslivets og revisorbranchens kritik af EU Kommissionens lovforslag, da det er svært at se nødvendigheden af alle forslagene, når man opererer i lille Danmark. Dog mener Engelbrecht, at hvis lovforslaget anskues med europæiske øjne, giver det væsentligt mere mening, da der bør være fornuftig kontrol på tværs af Europa.

For regeringen er det vigtigt, at kvaliteten og uafhængigheden i revisionen ikke er i fare, og det store spørgsmål er så om der skal ske reguleringer og i så fald, hvordan disse implementeres mest hensigtsmæssigt.

Kim Andersen fra venstre lægger vægt på, at regulering af virksomhederne på tværs af EU er vigtig, men at dette nemt kan gå ud over den europæiske konkurrenceevne, og dette er derfor et område, der bør være fokus på. Den regulering af virksomhederne, som revisor udfører, er central for at opnå tillid til regnskabet, men Andersen slår samtidig fast, at der ikke skal kontrolleres for kontrollens skyld.

Andersen påpeger, at ved lovforslaget vil virksomhederne blive påført nye administrative og økonomiske byrder, og dette vil gå direkte ind og påvirke konkurrenceevnen. Samtidig mener

Andersen ikke, at virksomhederne kan være tjent med, ikke at må trække på revisors viden i form af rådgivning.

The European Commission's objectives and expectations with regard to the audit of financial statements

Ligeledes som de to forrige indlæg påpeger Arvind Wadhera, at revisionen er et af nøgleinstrumenterne for at opretholde tilliden på markedet. Han sætter fokus på, at der på nuværende tidspunkt er områder i reguleringen, der ikke fungerer, og det derfor er EU Kommissionens opgave at løse dette problem.

Specielt satte Wadhera fokus på uafhængighedsproblemet ved at revisor reviderer den samme virksomhed i 5-10 år. Uafhængigheden skal være indiskutabel og revisor skal opfattes som at værende helt uden interessekonflikter, derfor indeholder lovforslaget bestemmelsen om tvungen rotation.

Ydermere mener Wadhera, at der er en klar interessekonflikt, ved at en virksomhed modtager både revisions- og ikke-revisionsydelser. Rådgivning bør være indbygget som en del af revisionen, hvis denne er så nødvendig for virksomhederne. Wadhera gør dog i sit indlæg opmærksom på, at EU Kommissionen vil lytte til alle for- og modargumenter omkring lovforslaget.

Paneldebat: Omverdenens forventninger til fremtidens revisor

De mere kritikramte områder af lovforslaget blev taget op til debat, og de forskellige paneldeltagere fik mulighed for at give deres syn på sagen ud fra deres erfaring. Der blev lagt vægt på, at som bestyrelsesmedlem, er det vigtigt at kunne have nogen, der har så godt kendskab til virksomheden, at spørge til råds. Kvaliteten af revisionen vil simpelthen falde, hvis revision og rådgivning adskilles, og virksomhedernes revisionskomite er selv i stand til at vurdere om uafhængigheden er truet. Der er altså ingen grund til at regulere på et område, hvor virksomhederne i høj grad selv er i stand til at opretholde uafhængigheden.

De gange, hvor uafhængigheden har været et problem, mener panelet er på grund af enkeltpersoner og ikke et billede på hele revisionsbranchen generelt. Her kan mere fokus på

revisoruddannelsen påvirke, hvilket er at foretrække frem for at begrænse virksomhederne. Panelet viste også enighed omkring revisors påtegning. Denne bør være mere klar i kommunikationen, hvilket lovforslaget også indeholder bestemmelser omkring. Dog menes der, at hvis den uklare kommunikation bunder i komplicerede underliggende regnskabsstandarder, bør der også kigges på disse.

Revisors samfundsøkonomiske værdiskabelse – shaman-syndrom eller øget konkurrencedygtighed

Markedsdirektøren fra Dansk Erhverv, Søren Friis, startede sit indlæg med at sammenligne samfundets opfattelse af revisor med primitive stammers opfattelse af medicinmanden. Forstået på den måde, at samfundet – uden indsigt i hvordan det kan gøres – forventer revisor løser problemerne, og hvis det ikke lykkedes hænges de ud for ikke at gøre deres arbejde godt nok.

Friis påpeger, at eftersom udviklingen har gjort, at revisor nu også fungerer som konsulent mht. rådgivning, må det betyde, at efterspørgslen har været til det. Samfundet har en interesse i vækst og udvikling og revisor spiller derfor en rigtig stor rolle i forbindelse med dette. EU Kommissionens forslag om at revisor kun skal være kontrollanter, er skudt helt ved siden af, mener Friis, og det vil være skadeligt for den fremtidige vækst, hvis dette bliver tilfældet.

Det store problem er, ifølge Friis, at samfundet simpelthen ikke ser den værdiskabelse revisors arbejde medbringer. Udadtil virker det som om, at påtegningen er det eneste, der er resultatet af revisors arbejde, og at revisor er en byrde for virksomhederne, da de skal udøve en kontrol over dem. Men revisor er meget mere end det. F.eks. giver revisor et overblik over hvor risici og udfordringerne i virksomhederne ligger, hvilket betyder, at revisor rent faktisk er gået hen og blevet et effektiviseringsredskab for virksomhederne, og det er dette, der bør fremhæves.

Input til den fremadrettede politiske proces: - Hvordan sikrer vi kvalitet og konkurrencedygtighed i fremtidens revision

Formanden fra FSR, Morten Renge, afrundede hele seminaret med en opsamling af hovedpunkterne efterfulgt af en præsentation af hvordan FSR ser fremtidens revision. FSR's forslag til fremtidens revisionspolitik består af konkrete forslag, der alle på hver deres måde sikrer kvaliteten af revisionen. Forslagene består i at:

1. revisor skal minimum have 5 års teoretisk uddannelse i hele EU
2. revisor skal have særlige kompetencer for at kunne revidere banker
3. der skal være 120 timers lovpligtig efteruddannelse i hele EU
4. de internationale standarder skal gælde i hele EU
5. indførelse af standarden for kvalitetsstyring – giver et solidt grundlag for kvalitetssystemerne i revisionsfirmaerne
6. indførelse af de internationalt anerkendte etiske retningslinjer
7. styrkelse af revisionskomiteernes overvågning af samarbejdet mellem virksomhed og revisor (herunder fastlæggelse af revision og rådgivning)
8. revisortilsynets kvalitetskontrol ikke består af praktiserende revisorer
9. der skal være en bedre kommunikation, i form af bl.a. påtegningen
10. der skal være krav om en revisionsprotokol i hele EU
11. der skal være øget samarbejde mellem revisorer og myndigheder, og at informationsudvekslingen skal gå begge veje
12. der skal være en erklæringsstandard, der vil give lettelser til de mindre virksomheder
13. grænser for erstatning kan øge konkurrencen mellem revisionsfirmaerne

FSR mener, at de med deres forslag øger kvaliteten af selve revisionen, uden at erhvervslivet får øgede omkostninger, hvilket er ét af de største kritikpunkter fra netop erhvervslivet.

4.2 Sammenfatning

Deltagerne i FSRs seminar omkring fremtidens revisionspolitik fremstod som stort set enige på en del områder, heriblandt at omkostningerne ikke må stige for erhvervslivet, og at der er behov for revisor som rådgiver. Der bør være mere fokus på vækst og udvikling, hvilket deltagerne mener, lovforslaget direkte modarbejder. Lovforslaget giver højere omkostninger for erhvervslivet, hvilket ikke giver den effekt, der er efterspørgsel på. Wadhera argumenterer dog for, at dette er en nødvendighed for at få tilliden til revisors arbejde tilbage fra offentligheden.

Det er bemærkelsesværdigt, at deltagerne i seminaret, der bl.a. bestod af både danske politikere, instanser fra erhvervslivet og bestyrelsesmedlemmer, alle er så uenige med Wadhera, om hvad der skal til for at højne kvaliteten af revisionen. Deltagerne mente ikke, at det er mangel på tillid

til revisors arbejde, der bør være fokus på, men mere forventningsafstemning mellem virksomhederne og revisor. Den tillid Wadhera ønsker at højne, er en tillid fra samfundet, der ikke har indsigt i hvordan samspillet mellem virksomheder og revisor fungerer. Man kan derfor undre sig over, hvorfor denne tillid er så vigtig, når den ikke medbringer nogen speciel værdi, i forhold til hvis det var aktører, der var en del af revisionsprocessen.

4.3 Præsentation af aktører

Den data, der ligger til grund for opdeling af aktørerne i grupper og selve deres interesser og holdninger, er taget ud fra de høringssvar EU Kommissionen har modtaget i forbindelse med Grønbogen. Høringssvarene er offentliggjort på EU Kommissionens hjemmeside, og jeg har her været inde og vælge de danske ud og grupperet dem efter hvordan de passer sammen. Som beskrevet i afsnit 3.1.5 modtog EU Kommissionen næsten 700 høringssvar, hvoraf kun 10 var fra danske aktører (jf. figur 9 på side 39). Der er dog blevet inkluderet 3 høringssvar mere, da det blev vurderet, at disse aktører har et stærkt netværk i Danmark og derved spiller en rolle for den generelle holdning her.

Som beskrevet i teorien omkring aktør-netværksteori, er definitionen på en aktør en enhed, der udfører en ting, der skal altså være en form for handling. Derudover repræsenterer aktøren også et resultat i forlængelse af det netværk aktøren er en del af.

I denne afhandling er der valgt at bruge de aktører, der har en direkte eller indirekte påvirkning på det fremkomne lovforslag. Ydermere er der kun forholdt sig til dem, der har haft noget at sige i debatten. Aktørerne er delt op i grupperne brugere, offentlige enheder, revisionsprofessionen, virksomheder og lovgivere. Holdningerne, der kommer til udtryk, for den enkelte gruppe vil være den generelle holdning, der er indbyrdes i gruppen, dog vil der gøres opmærksom på, hvis der er voldsomme afvigelser.

4.3.1 Brugere

I gruppen af brugere vil der være de aktører, der benytter revision og som ikke er virksomheder. Der er bl.a. Dansk Aktionærforening, der repræsenterer private investorer i Danmark. Foreningens interesse i revision er koncentreret omkring revision af selskaber, der har

værdipapirer – aktier, obligationer eller lign. - solgt til personer, der ikke er en del af ledelsen af selskabet. Dette er især virksomheder med værdipapirer handlet på et reguleret marked.

4.3.2 Offentlige enheder

I denne gruppe findes Folketingets Erhvervsudvalg og Europaudvalg samt Økonomi- og Erhvervsministeriet. Folketingets erhvervsudvalg behandler sager inden for bl.a. den finansielle sektor, selskabslovgivningen, regnskab og revision, valutalovgivning osv. Europaudvalgets hovedopgave er at udøve parlamentarisk kontrol og påvirkning af regeringens EU-politik. Økonomi- og Erhvervsministeriet har til opgave at skabe fremtidsrettede vækstvilkår for borgere og virksomheder.

4.3.3 Revisionsprofessionen

Som gruppens betegnelse siger, indeholder denne gruppe alle i revisionsprofessionen, dvs. revisionsfirmaer. ”De fire store”, altså Deloitte, KPMG, Ernst & Young og PriceWaterhouseCoopers (PWC) er i denne gruppe, men også det 5. største revisionsfirma, BDO. Alle disse udfører revision og rådgivning, og det er disse revisionsfirmaer, der hovedsageligt bliver påvirket af lovforslaget.

Den sidste aktør i denne gruppe er Nordisk Revisor Forbund (NRF), der er en sammenslutning af revisorforeningerne i Sverige, Norge, Danmark, Finland og Island. De enkelte landes revisorforeninger er relativt små i en international sammenhæng, derfor er den fælles nordiske repræsentation den bedste metode for disse at få en øget indflydelse på den internationale udvikling.

Da jeg fokuserer på de danske aktørers reaktioner på lovforslaget, vælges det, at se FSR (Forenede Statsautoriserede Revisorer) som en enlig aktør i denne gruppe. Dette sker på trods af, at FSR er en del af det fælles nordiske forbund, NRF, men da FSRs holdninger og synspunkter angående lovforslaget bærer meget kraft her i Danmark analyseres de som en enkelt aktør.

4.3.4 Virksomheder

I denne gruppe findes de virksomheder, der har indsendt høringssvar til Grønbogen eller ytret sig på anden vis omkring lovforslaget. Der vil også være de virksomheder, der har påvirket udviklingen frem til lovforslaget på den ene eller anden måde. I denne gruppe findes bl.a. Dansk Forsikring og Pension, der er forsikringsselskabernes og de tværgående pensionskassers brancheorganisation, Danmarks Rederiforening, der varetager dansk rederierhvervs interesser i forhold til offentlige myndigheder og organisationer i nationale og internationale sammenhænge, Novo Nordisk, Novozymes & Vestas Wind System A/S, der har indgivet et samlet høringssvar til Kommissionen, Dansk Erhverv, der er en erhvervsorganisation og arbejdsgiverforening for fremtidens erhverv, der varetager virksomhedernes politiske interesser overfor alle myndigheder, Dansk Industri, der også er en erhvervs- og arbejdsgiverorganisation, og til sidst Danske Advokater, der har ytret sig via en artikel og ikke et høringssvar.

4.3.5 Lovgivere

Den sidste gruppe aktører er lovgiverne i denne sammenhæng altså EU Kommissionen. Kommissionen får en gruppe for sig selv, da det er denne aktør alene, der har fremstillet lovforslaget og samtidig er en meget magtfuld aktør, der har væsentligt mere at sige på det internationale plan end de enkelte andre aktører i netværket.

5. Analyse

5.1 Analyse af aktørernes interesser og holdninger

I dette afsnit vil de forskellige grupper af aktørers interesser blive identificeret og præsenteret. Holdningerne vil være den generelle holdning i gruppen, der vil dog gøres opmærksom på, hvis der er væsentlige afvigelser.

5.1.1 Brugernes interesser

Brugerne er som bekendt de aktører, der har en interesse i revisors arbejde i det omfang, at de benytter sig af de ydelser revisor tilbyder. Holdningen her, er at bestyrelserne bør justere deres forventninger til revisors arbejde og revisor bør samtidig informere om, hvad formålet med revision er i dag. Revisionsmetoden bør også forklares, således at forventningskløften kan minimeres.

Revisorerne er ikke i stand til at udtale sig om den generelle sundhedstilstand omkring den reviderede enhed, dog bør revisor være mere kritisk omkring værdiansættelsen af værdipapirer samt going concern konceptet. Bestyrelsen og revisorerne bør huske på betydningen af de oplysninger, der offentliggøres, da investorer tager beslutninger på baggrund af disse. Dog er det bestyrelsens opgave at videregive oplysninger om virksomheden og regnskabet til investorerne, revisor skal kun komme på banen her, hvis disse oplysninger er inkorrekte eller mangelfulde.

Brugerne mener også, at indførelse af ISA'erne på europæisk plan er en god ting. Det gør brugen af finansielle rapporter mere sikkert og nemt, da man er sikker på, at det er de samme standarder, der er brugt hvad enten regnskabet er revideret i Danmark eller Frankrig.

Brugerne mener, at opdelingen mellem SMV'er og større virksomheder i stedet bør være mellem de selskaber med værdipapirer, der ejes af udefrakommende investorer, og de selskaber, hvor det er ledelsen af selskabet, der sidder på ejerandelen. Der bør ikke være forfordeling af revisionsfirmaer, baseret på deres størrelse og et system med to revisorer bør indføres, hvis dette vil højne kvaliteten af revisionen, og ikke for at skabe indtægter til de små revisionsfirmaer.

Brugerne ser et problem med at den reviderede enhed selv udvælger sin revisor. Revisor arbejder

tæt sammen med bestyrelsen og ledelsen i forbindelse med selve revisionen og derfor kan der opstå uafhængighedsproblemer i den forbindelse. Hvis den revisions- eller den finansielle rapport forefindes at være misledende, kan det retfærdiggøres, at en tredjepart udvælger en ny revisor for virksomheden.

Hvad angår spørgsmålet omhandlende hvor længe revisor må revidere den samme virksomhed, mener brugerne, at 5 år bør være det maksimale antal år. Ydermere er brugerne enig i forslaget om, at forbyde revisionsfirmaerne at yde rådgivning i sammenhæng med revisionen, da dette giver uafhængighedsproblemer og betyder, at revisor mister sin professionelle skepsis.[13]

5.1.2 De offentlige enheders interesser

Eftersom det er et forholdsvis nyt direktiv, der er forslag om at ændre, mener de offentlige enheder, at virkningen af dette direktiv først bør undersøges, før der ændres yderligere. Ved indførelse af flere administrative byrder for europæiske virksomheder, kan det betyde at disse byrder bliver en hindring for vækst, og derfor bør alle tiltag overvejes nøje.

I forbindelse med forslaget om udvidelsen af revisionsrapporten er det vigtigt, at der ikke kan herske tvivl om, det er en rapport uden kvalifikationer eller en kvalificeret revisionsrapport. Ansvarsfordelingen er også vigtig, og revisors og bestyrelsens ansvar bør være som den er i dag. Revisors opgave er, at revidere historiske data og give en holdning omkring going concern i den nærmeste fremtid. Dette skal bestyrelsen være klar over, og det er derfor deres opgave at give oplysninger omkring de forventede fremtidige udsigter for virksomheden. Hvis revisionsrapporten bliver udvidet, er det vigtigt, at denne ansvarsfordeling forbliver den samme.

De offentlige enheder er enige med EU-kommissionen om, at kommunikationen skal være bedre, og er enige i, at det er revisionsprotokollatet, der er den bedste mulighed for at forbedre dette.

Indførelse af ISA'erne over hele Europa, mener de offentlige myndigheder vil forbedre kvaliteten af revision, og støtter derfor dette. Dog bør der tages hensyn til SMV'erne således, at deres administrative byrde ikke bliver forøget hos dem, da dette hindrer vækstmulighederne. Samtidig bør der være nationale særregler til at tage hensyn til den specifikke lovgivning i de forskellige

13 https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/0c64e8bb-16da-4eae-bc0d-4c63dc376f15/Danish%20Shareholders%20Association%20en.pdf

lande.

De offentlige enheder forholder sig skeptiske til et system, hvor en tredjepart har ansvaret for ansættelse, vederlag og varighed af ansættelsen af revisor. Dette forslag mener de offentlige enheder konflikter med art. 37 i direktiv omkring lovpligtig revision og dette system kan bidrage til usikkerhed omkring ansvarsfordelingen, hvis der sker fejl eller andre uregelmæssigheder.

Når det kommer til forslaget om, at der skal forekomme rotation i valg af revisionsfirma hvert sjette år, mener de offentlige myndigheder at dette er en meget dårlig ide. Der forefindes en italiensk undersøgelse[14], der konkluderer, at tvungen rotation af revisionsfirmaer ikke nødvendigvis har nogen effekt andet end at forøge omkostningerne for den reviderede enhed samt reducerer kvaliteten af revisionen, hvilket er det modsatte af hvad EU Kommissionen vil med lovforslaget.

Indtil 2005 skulle børsnoterede virksomheder i Danmark have udført deres revision af to revisionsfirmaer, hvilket i praksis betød at kun det ene firma rent faktisk udførte revisionen på trods af at begge revisionsfirmaer havde ansvaret. Kravet blev derfor tilbagekaldt og de offentlige enheder er ikke enig med EU Kommissionens forslag om at indføre dette tiltag, ej heller i analysen om at det får en positiv effekt på markedsstrukturen.

Indførelse af et pas på EU plan således at revisorer kan uføre deres ydelser på tværs af landegrænser synes de offentlige enheder er et spændende forslag. Det kræves af revisoren, at denne har korrekt viden omkring skatte- og selskabslovgivningen i de forskellige lande, men da denne er forskellig fra land til land, bør der tages hensyn til dette.

De offentlige enheder støtter mere internationalt arbejde, inklusiv tilsyn, dette bør dog ikke byrde revisionsfirmaerne, når de er underlagt tilsyn fra mere end én enhed. [15] [16]

---

[14] Bocconi University, Italy, 2003 (revised 2005) – "Economic consequences of mandatory auditor rotation – the impact of mandatory rotation on audit quality and on pricing: the case of Italy". Mandatory rotation of audit firms has also been discussed in "Independence of Australian Company Auditors" by Ian Ramsay, Harold ord Professor of Commercial Law and Director of the Centre for Corporate Law and Securities Regulation, The University of Melbourne, October 2001.

[15] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/e8153eea-652e-41a9-b5be-c3a2728da299/Danish%20Parliament%20dk.pdf

[16] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/89b1b00f-c8d6-47cf-9ea1-0cdd38d43d24/Minister%20of %20Economic%20and%20Business%20Affairs%2c%20Denmark%20en.pdf

5.1.3 Revisionsprofessionens interesser

Fælles for revisionsprofessionen er, at de på mange punkter forholder sig skeptiske overfor lovforslaget fra EU Kommissionen. Lovforslaget er skrevet til at påvirke professionen direkte, derfor reageres der så kraftigt. Dog er der enkelte aspekter af lovforslaget, der mødes med positivitet og samarbejdsvillighed.

Ligesom de offentlige enheder mener revisionsprofessionen, at det er for tidligt at regulere, da det 8. direktiv kun for nyligt blev implementeret. Der er allerede en høj kvalitet af revision på markedet og dette er en dynamisk proces, derfor støttes forslaget om at forbedre kvalieten inden for rimelige rammer. Der skal dog tages nødvendige økonomiske hensyn sådan, at alle de påvirkede ikke bliver unødigt bebyrdet.

Revisionsprofessionen er meget imod at forbyde ikke-revisionsydelser. Der menes, at dette vil skade revisionsfirmaernes bæredygtighed. Tværtimod har rådgivning af klienterne en masse fordele, som f.eks. at der opnås en bred vifte af kundskaber, der betyder at kvaliteten af rådgivningen og også selve revisionen bliver bedre og imødekommer klienternes behov. En anden fordel er evnen til at udvikle og levere tværfaglige færdigheder, der tilskynder ansættelse og fastholdelse af fagfolk af høj kvalitet. Dette er væsentligt for både den fremtidige attraktivitet og levedygtighed for erhvervet, men også kvaliteten af selve revisionen. Komplekse revisioner kræver ekspertise og kompetencer i tværfaglige teams, der er opdateret med markedets teknikker. Disse teams kan simpelthen ikke opretholdes ved kun at være i stand til at udføre revisionsydelser.

Mellemstore revisionsfirmaer vil være i stand til at udvikle deres brand, anerkendelse og eksponering for de store børsnoterede virksomheder, ved at levere ikke-revisionsydelser til disse virksomheder. Dette kan føre til en øget mulighed for disse revisionsfirmaer i sidste ende at være i stand til at levere revisionstjenester til sådanne virksomheder. Ved at forbyde muligheden for at udføre andet end revisionsydelser, fjerne det denne mulighed.

Revisionsprofessionen mener, at revisors objektivitet og uafhængighed ikke kommer i fare ved at levere ikke-revisionsydelser til klienterne, forudsat at revisorer overholder de strenge

uafhængighedsstandarder, der allerede er implementeret. Ved revision af virksomheder af interesse for offentligheden skal revisor bl.a. årligt bekræfte deres uafhængighed for den reviderede enhed, oplyse præcis hvilke andre ydelser end revision, der udføres for klienten, hvilke trusler, der kan opstå i forbindelse hermed samt hvilke sikkerhedsforanstaltninger, der er taget for at adressere dette.

Ved at udvide indholdet i revisionspåtegningen med forklaring af revisionens indhold og metodologi, mener revisionsprofessionen, at forventningskløften kan blive formindsket, og derfor anbefales dette. Brugerne af revisionen har ofte en anden opfattelse af, hvilken værdi de opnår ved en revision end hvad revisionen rent faktisk bidrager med. Derfor kan både den udvidede påtegning og revisionsprotokollatet adressere denne problemstilling, således at brugerne får et større indblik i, hvad revisionen rent faktisk giver.

En anden metode til at mindske forventningskløften, mener revisionsprofessionen kunne være, at indføre en ensartet revision i hele EU. Vedtagelse af internationale revisionsstandarder (ISA) for alle lovpligtige revisioner i hele EU, kan forøge forståelsen af revisors arbejde samt forbedre sammenhængen i revisionsmetoden og revisionstilsynet. Vedtagelse af ISA'erne vil også give brugerne en enkelt henvisning til en sammenhængende ramme revisionen udføres under.

Det støttes, at der tages hensyn til SMV'erne ved udførelsen af revisionen og ved indførelse af ISA'erne. Revisors egen professionelle dømmekraft har dog indtil nu tilpasset standarderne således, at SMV'er ikke har unødigt store økonomiske og andre former for byrder, og dette hensyn skal der fremover stadig tages.

Indtil nu, hvor der har været nationale standarder, har det skabt forvirring med hensyn til arten og niveauet af den sikkerhed, der leveres, men hvor den samme konklusion bliver tilvejebragt. Dette kan sænke niveauet af tillid til pålideligheden af den finansielle rapportering. Det har skabt hindringer for det frie valg af på revisionsmarkedet på grund af formodede forskelle mellem revisionsvirksomheder og netværk, der udfører revision af større og/eller børsnoterede virksomheder og dem, der reviderer mindre enheder. Derudover vil det skabe kompleksitet og højere omkostninger for tilsynsmyndigheden på EU plan.

Revisionsprofessionen mener, at et enkelt sæt globale revisionsstandarder er en af de vigtigste hjørnesten i at give investorer og långivere en ensartet høj kvalitet af finansielle oplysninger, de

kan foretage beslutninger omkring investeringer og udlån på tværs af kapitalmarkederne ved at give større sammenlignelighed og gennemsigtighed af reviderede finansielle oplysninger, en klarere forståelse af revisors arbejde, større grænseoverskridende investeringer, øget troværdighed af finansielle oplysninger rapporteret af en revisor, lavere kapitalomkostninger, et grundlag for gensidig anerkendelse af revisionen af lovgiverne og reducere omkostningerne ved at overholde flere og forskellige standarder.

I sammenhæng med indførelse af fælles internationale standarder, støtter revisionsprofessionen også, at der indføres en tværeuropæisk revisionskvalitetscertificering[17]. Det fælles EU-pas er en praktisk metode for EU-kommissionen at lette og fremskynde en tættere integration på det europæiske marked. Der er dog en del praktiske vanskeligheder for den enkelte revisor ved at anvende dette koncept, på grund af eksisterende forskelle primært i lovgivning og beskatning i de forskellige lande.

Hvad angår lovforslaget omkring proceduren ved udvælgelse af revisor, er revisionsbranchen mere eller mindre enige med EU-kommissionen. Der er bred enighed om, at revisionskomiteen skal styrkes, således at denne enhed også kan udvælge revisor samt forhandle gebyr.

Revisionsprofessionen er dog meget uenig med EU-kommissionen, når det kommer til lovforslaget om at det samme revisionsfirma ikke må revidere den samme virksomhed i mere end seks år. Årsagen til lovforslaget er at sikre revisors uafhængighed, da EU-kommissionen ikke mener, denne er intakt, når det samme revisionsfirma reviderer den samme virksomhed år efter år. Revisionsprofessionen mener, at der allerede er en del tiltag til at sikre uafhængigheden af revisor, bl.a. det nuværende 8. direktiv, IESBAs etiske kodeks, der anbefaler partner rotation, det uafhængige tilsyn, samt den øgede anvendelse af corporate governance praksisen i hele EU.

Virksomhederne bør frit kunne vælge, om og hvor ofte, de ønsker at sætte deres revision i udbud, men som en del af god corporate governance, bør de samtidig være forpligtet til at forklare hvorfor revisionskomiteen/bestyrelsen anser det for fortsat hensigtsmæssigt at beholde det samme revisionsfirma. Et obligatorisk krav om at en virksomhed skal skifte revisor efter seks år øger omkostninger for erhvervslivet i forbindelse med at den nye revisor skal opnå forståelse af virksomheden i forbindelse med overtagelsen af revisionen. Ydermere går al den viden det forrige revisionsfirma har haft omkring virksomheden tabt, hvilket kan betyde at det går ud over

[17]Fremover kaldt ”Fælles EU-pas”

kvaliteten af revisionen. Ligesom de offentlige enheder, henviser revisionsprofessionen til den undersøgelse foretaget af det italienske Bocconi universitet.[18] Undersøgelsen viser bl.a. at kvaliteten af revisionen er lav de første par år efter overtagelsen af virksomheden, samt at omkostningerne efter en rotation er høje både for revisionsklienten, men også for revisorerne, på grund af den manglende viden omkring virksomheden. En undersøgelse foretaget af det amerikanske General Accountability Office konkluderer tilsvarende imod tvungen rotation af revisionsfirmaer.[19]

Resten af lovforslaget fra EU-kommissionen kan revisionsprofessionen støtte op om, så længe det er med henblik på, at øge kvaliteten af revisionen uden af øge omkostninger eller bebyrde revisionsfirmaer eller klienterne yderligere.[20][21][22][23][24][25]

5.1.4 Virksomhedernes interesser

Fælles for virksomhederne, der har indsendt høringssvar, er, at de kun kan kommentere på de dele af lovforslaget, de selv bliver påvirket af. Helt generelt kan det siges, at de er imod de tiltag, der øger omkostningerne for virksomhederne og bebyrder virksomheden på anden vis.

Ligesom de andre grupper, mener virksomhederne, at det er for tidligt at regulere, eftersom det 8. direktiv kun lige er implementeret i de fleste medlemslande. Direktivet har endnu ikke vist sin fulde effekt, og der bør derfor ventes før der reguleres yderligere.

---

[18] Bocconi University, Italy, 2003 (revised 2005) – "Economic consequences of mandatory auditor rotation – the impact of mandatory rotation on audit quality and on pricing: the case of Italy". Mandatory rotation of audit firms has also been discussed in "Independence of Australian Company Auditors" by Ian Ramsay, Harold ord Professor of Commercial Law and Director of the Centre for Corporate Law and Securities Regulation, The University of Melbourne, October 2001.

[19] Public accounting firms – required study on the potential effects of mandatory audit firm rotation', GAO, November 2003, http://www.gao.gov/new.items/d04216.pdf

[20] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/a1fc0a55-6bee-4439-98f5-1345f02ea8b8/BDO%20en.pdf

[21] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/07b476ac-3400-494f-aebe-623ff42796fa/Deloitte%202%20en.pdf

[22] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/ed919fdc-e0d9-4347-8bfc-c239ef96c8bc/Ernst%20%26%20Young%20en.pdf

[23] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/ed008852-dc94-4966-8ecb-17dde3b386e9/KPMG%20en.pdf

[24] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/f1c688ea-c876-4719-8df9-0bab58b9c21e/Nordic%20Federation%20of%20Accountants%20en.pdf

[25] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/abeffcaa-7f6a-4674-9297-5e433f914e7f/PricewaterhouseCoopers%20en.pdf

Virksomhederne er imod tvungen rotation af samme årsager som de andre grupper. Fordelene ved at indføre dette opvejer ikke de øgede omkostninger, der vil være ved dette. Samtidig er virksomhederne også imod forbuddet mod rådgivning, da de som modtagere af denne ydelse, oplever den synergi, der opstår ved at revisor samarbejder med ledelsen frem for kun agerer som rene kontrollanter, hvilket vil være tilfældet, hvis denne del af lovforslaget bliver gennemført. Virksomhedernes oplevelse af revisionen er, at denne øges i kvalitet, når revisor samtidig rådgiver, derfor ønskes der ikke, at dette forbydes.[26][27][28]

Den eneste virksomhed, der har udtalt sig positivt overfor et forbud af rådgivning er Danske Advokater. Dette begrunder de med, at der ellers kan skabes tvivl omkring uafhængigheden, og det er meget vigtigt, at der er tillid til det reviderede regnskab. Danske Advokater mener ikke, at det er sikkert, at der vil være øgede omkostninger, da den øgede konkurrence skal holdes op mod den ekstra indsats.[29]

Hvor de forskellige virksomheder, som sagt kun udtaler sig om de dele af lovforslaget, der har direkte indvirkning på dem, forholder Dansk Erhverv og Dansk Industri sig mere generelt til hele lovforslaget. Disse organisationer mener ligeledes, at det er for tidligt at regulere, og deres argument er bl.a. at kun 12 af medlemslandene havde fuldt implementeret det 8. direktiv 31. juli 2008, og derfor bør resten have det fuldt implementeret og effekterne af det analyseret før der reguleres igen.

Et andet kritik punkt er, at erhvervslivet ikke har været en del af dialogen i forbindelse med fremkomsten af lovforslaget og at udvidelsen af revisionsrapporten til at indeholde revisors metode, ikke nødvendigvis er relevant for brugeren. Det kan hænde, at dette forvirrer mere end det gavner. Eftersom IAASB udgiver en rapport omkring revisionsrapporten i den nærmeste fremtid, ønsker disse organisationer, at der ventes med at regulere omkring dette indtil dette er sket.

Hvad angår forbuddet om at lade revisor udføre ikke-revisionsydelser, er organisationerne også

[26] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/9fd1fb0f-af0a-4bd6-90dd-4e1f8d22a629/Danish%20Insurance%20Association%20en.pdf

[27] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/0ad98311-5229-4940-96e6-e764fd5645b9/Danish%20Shipowners%e2%80%99%20Association%20en.pdf

[28] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/3af26e47-b1e7-4748-81de-0f9f2a2edc97/Novo%20Nordisk%20AS%2c%20Novozymes%20AS%20and%20Vestas%20Wind%20System%20AS%20en.pdf

[29] http://www.danskeadvokater.dk/Nyheder.aspx?ID=17069&Action=1&NewsId=14576&PID=28735

imod dette, og det undrer dem, at IESBA Code of Ethics ikke er nævnt noget sted i lovforslaget, da dette håndterer de uafhængighedsproblemer, der kunne opstå i forbindelse med at lade revisor yde rådgivning.

Sammensætningen af revisionskomiteen bekymrer også erhvervsorganisationerne, eftersom kravet om, at der skal være en person, der har indsigt i regnskab og en person, der har indsigt i revision, bebyrder virksomhederne yderligere. Efter deres mening, er det tilstrækkeligt, hvis et medlem af komiteen har viden indenfor regnskab, da dette samtidig giver en forståelse af revisorerhvervet.[30][31]

5.1.5 Lovgivers interesser

Som nævnt under fremstillingen af lovforslaget, mener EU Kommissionen, at en grundig og ordentlig revision er den mest hensigtsmæssige metode til at genvinde tilliden på markedet. Der bliver nævnt, at brugerne og de almene borgere har svært ved at forstå hvordan revisor kunne give blanke påtegnelser, hvorefter den pågældende virksomhed ikke overlever. Ud fra dette kan det altså forstås, at EU Kommissionen forsøger at adressere forventningskløftsproblemet, der betyder, at brugerne af revisors arbejde forventer noget andet end revisionen rent faktisk tilbyder.

Arvind Wadhera[32] deltog i et seminar arrangeret af FSR d. 25. april 2012 (se afsnit 4.1), hvor hans hovedargumenter for indførelse af lovforslaget var, at de problemer, EU Kommissionen opfatter eksisterer omkring revision, bør adresseres, da revision er af offentlig interesse og også en offentlig funktion. Både EU Kommissionen og den almene borger forventer at en revisionspåtegning skal give tillid til det finansielle regnskab, og det er derfor vigtigt, at der ikke hersker nogen som helst tvivl omkring revisors uafhængighed i forbindelse hermed.

Netop EU Kommissionens ønske om, at der ikke må være tvivl om uafhængigheden er årsagen til den del af lovforslaget, der siger, at revisor ikke må revidere den samme virksomhed i mere end seks år. Ifølge EU Kommissionen vil det ikke være muligt for revisor at opretholde sin

[30] https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/a72cc5ce-02fd-4341-850f-1e0468c67b91/NASDAQ%20OMX%20en.pdf

[31] Slides fra FSR seminar d. 25. april 2012 http://fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/Nyheder%202012/~/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Nyheder/2012/seminar-26-04-2012/Kristian%20Koktvedgaard-Audit%20Market%20Reform%20version%202%20Perspectives%20from%20corporate%20Denmark%20and%20Europe%20FSR%2024%20April%202012.ashx

[32] Acting Head of Unit, EU Commission

professionelle skepticisme, når det er det samme revisionsfirma, der reviderer virksomheden år efter år, da virksomheden kan have en betydelig magt i kraft af, at revisionsfirmaet ikke vil miste virksomheden som kunde.

Årsagen til at EU Kommissionen vil forbyde rådgivning i forbindelse med revisionen, er at der ifølge Kommissionen er åbenlyse interessekonflikter i forbindelse hermed. Kommissionen bruger argumentet med, at hvis der var brug for den helt specielle ekspertise revisorer har inden for rådgivning, så ville den være inkorporeret i selve revisionen og ikke en ekstraydelse, som den er nu.

Wadhera nævner i sin tale til seminaret, at forventningskløften skal gøres mindre, og det er derfor, at EU Kommissionen foreslår, at revisionsrapporten skal indeholde mere information omkring revisors metode i forbindelse med revisionen. Dette giver ifølge EU Kommissionen et indblik i revisors arbejde og kan derfor gøre kløften mindre.

Årsagen til at EU Kommissionen foreslår at markedet for revisionsfirmaer spredes ud over hele Europa er, at dette vil øge revisionsfirmaernes konkurrencedygtighed og vækst. I sammenhæng med dette, mener EU Kommissionen at for at det giver mening at revision udbydes på europæisk plan, skal alle revisorer også følge de samme standarder, dermed indeholder lovforslaget også indførelse af fælles standarder i hele EU (ISA'erne).

EU Kommissionen påpeger dog, at der skal tages hensyn til de små og mellemstore virksomheder, sådan at disse ikke oplever unødvendige byrder ved indførelse af fælles standarder. Kommissionen vil gerne have at disse SMV'er, får en større andel af markedet, og hele direktivet er mere eller mindre skrevet for at tilpasse reguleringen således, at dette kan ske.

Wadhera slutter sit oplæg af med, at der er flere instanser, der undersøger revisionsområdet, bl.a. House of Lords Økonomiudvalg, hvor der netop er udgivet en rapport, der ikke kommenteres yderligere på.[33]

5.2 Sammenfattende analyse

I dette afsnit er der set på, hvilke interesser de forskellige enheder har, og hvordan de forholder

[33] http://fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/Nyheder%202012/~/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Nyheder/2012/seminar-26-04-2012/Speech_AW_Seminar_Copenhagen%20(3).ashx

sig til de enkelte dele af lovforslaget fra EU Kommissionen.

Brugerne af revisionsydelsers interesser er, at der bør være en bedre forståelse af revisors arbejde samt gennemsigtighed for at mindske forventningskløften. Samtidig er de også interesseret i at sikre at uafhængigheden, ikke kun i forbindelse med udvælgelsen af revisor, men også når det kommer til revisors engagement i en virksomhed. Derfor støttes forslaget omhandlende tvungen rotation og forbud af ikke-revisionsydelser af brugerne.

De offentlige enheder er mere interesseret i at kommunikationen på området er god, derfor støttes et ensartet tilsyn, samt styrkelse af revisionskomiteen og indførelse af revisionsprotokollatet. En anden interesse er at der er en klar ansvarsfordeling, således at der ikke er tvivl om, om det er revisionskomiteen, revisor eller den reviderede virksomhed, der har ansvaret i de enkelte tilfælde. Samarbejde på EU-plan støttes ligeledes.

Revisionsprofessionen er interesseret i at beholde selve revisionen, sådan som den er nu, og vil ikke have mere regulering, der begrænser revision, da de mener, at dette vil være ødelæggende for erhvervet. Forventningskløften bør også mindskes, derfor støttes mere gennemsigtighed og kommunikation, samt en styrkelse af revisionskomiteen. Hovedsageligt er revisionsprofessionen imod at bebyrde revisionsfirmaer eller klienter yderligere, hvilket de mener, vil være tilfældet, hvis forslaget om tvungen rotation og forbud mod ikke-revisionsydelser indføres.

Virksomhedernes interesser begrænser sig til dem, der påvirker virksomhederne direkte. Derfor vil de holde omkostningerne på revision nede og mener ikke, at virksomhederne bør bebyrdes yderligere i kølvandet på finanskrisen. Virksomhederne vil gerne opretholde den synergi, der opstår mellem revisor og klient, når revisor rådgiver, derfor er denne gruppe imod et forbud mod ikke-revisionsydelser, samt tvungen rotation.

Lovgivers interesser er hovedsageligt at genvinde tilliden på markedet, sådan at der igen kan forekomme vækst og erhvervslivet kan komme sikkert ud af krisen. De vil mindske forventningskløften og samtidig forstærke uafhængigheden, derfor handler lovforslaget om at der skal være mere gennemsigtighed og regulering af revisors arbejde.

Figur 11 sammenfatter hvad de forskellige gruppers interesser og mål er med lovforslaget. Figuren viser aktørerne øverst, lovforslaget det hele omhandler i midten og de enkelte aktørers mål og interesser findes sammenfattet nederst i figuren ved at følge pilene.

Som det ses, vil mange af aktørerne i bund og grund det samme. Der er bred konsensus om at der blandt andet skal være høj kvalitet, gennemsigtighed og en mindre forventningskløft. Uenigheden fremstår i metoden til at nå frem til disse mål. EU Kommissionen har i dette tilfælde mulighed for at få gennemført sit forslag uden at opnå en accept fra de andre aktørgrupper, hvilket betyder, at de derfor må acceptere metoden, hvis dette sker. Derfor er rensningen ikke decideret nødvendig i dette tilfælde, men tid til at vænne sig til ændringerne kan alligevel støtte formålet her. Det er før set, at der er sket store ændringer inden for reguleringen af revisor og den måde revisor skal udføre sit erhverv, og i de tilfælde var der også stor modstand lige da det skete, men efterhånden som der er sket en tilvænning til ændringerne, bliver det alment accepteret, at det nu er sådan, tingene fungerer.

Figur 11:

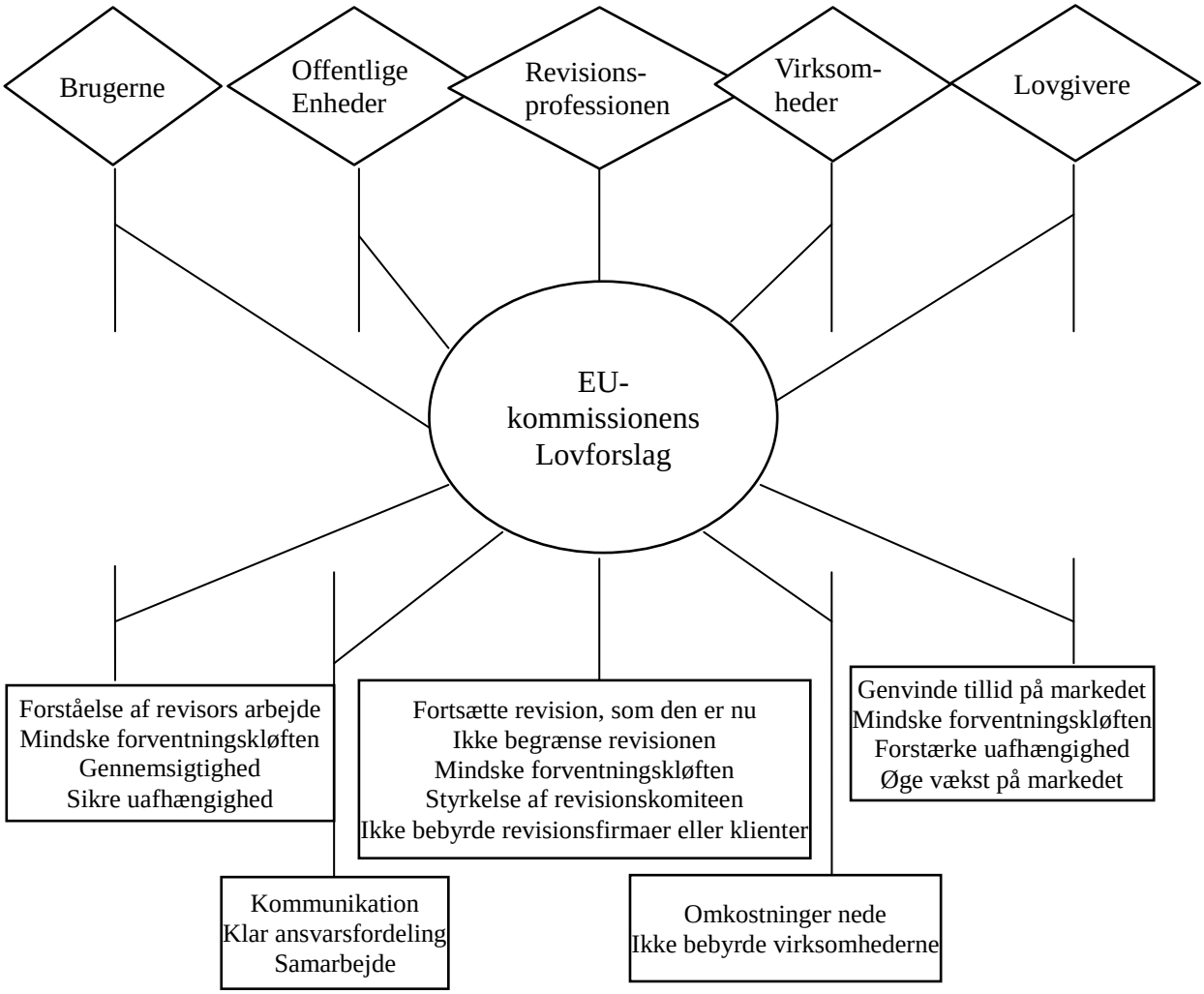

Kilde: Egen tilvirkning med inspiration fra Christensen og Skærbæk (2010)

Figur 12 samler op på hvilke fælles interesser de forskellige aktørgrupper har. Som det ses er de offentlige enheder den eneste gruppe, hvor der overhovedet ikke findes fælles interesser med andre aktørgrupper. Dette kan skyldes, at de offentlige enheder efterlever nogle andre krav til revision og arbejder under andre forhold, end hvad de andre aktørgrupper gør. Deres overlevelse afhænger fx ikke af om der er overskud på bundlinjen, da disse instanser vil som oftest skulle være der under alle omstændigheder.

Den interesse, de fleste aktørgrupper deler, er at forventningskløften skal mindskes. Det faktum at både revisionsprofessionen og brugerne af revisionen er enige om dette, må betyde, at der er et reelt behov for det, da disse to aktørgrupper er dem, problemet forefindes mellem.

Figur 12:

	Brugerne	**Offentlige enheder**	**Revisons-professionen**	**Virksomheder**	**Lovgivere**
Brugere			Mindske forventnings-kløften		Mindske forventnings-kløften
Offentlige enheder					
Revisions-professionen	Mindske forventnings-kløften			Ikke bebyrde virksomhederne	Mindske forventnings-kløften
Virksomheder			Ikke bebyrde virksom-hederne		
Lovgivere	Mindske forventnings-kløften		Mindske forventnings-kløften		

Kilde: Egen tilvirkning

At lovgiverne ser det, betyder, at de har anerkendt dette behov og prøver også med lovforslaget at imødekomme dette. Dog modarbejder dette revisionsprofessionen og virksomhedernes fælles interesse; at virksomhederne ikke bliver bebyrdet. Ved at indføre tvungen rotation og forbud mod ikke-revisionsydelser, vil virksomhederne blive udfordret både tidsmæssigt og økonomisk. Dette er ikke hensigtsmæssigt, hvis fokus skal være på at virksomhederne skal ud af den økonomiske krise. Fokus bør i stedet her være på vækst og udvikling (jf. afsnit 4.1 om FSR seminar).

Forventningkløft-problematikken er et gammelt problem, der kommer igen og igen, hvor forsøget på at gøre den mindre fra lovgivers side, altid har været øget regulering af revisor. Det

er svært at sige noget om dette er den rigtige metode, da forventningskløften ikke decideret kan måles, men man kan undre sig over, hvorfor øget regulering er den eneste metode, der bliver benyttet hver gang, da dette kun nedbringer præstationskløften og ikke forståelseskløften, og det vurderes ud fra Arvind Wadhera tale til FSR seminaret, at det netop var forståelseskløften, der er fokus på at nedbringe. Det er vigtigt at holde for øje, hvor kløften eksisterer, om det er imellem virksomhederne og revisor eller brugerne af regnskabet og revisor. I første tilfælde kan man forestille sig, at den kan formindskes ved at forventningsafstemme inden revisionen er gået i gang, og dokumentere forventningerne i fx aftalebrevet. Den anden situation er sværere at gøre noget ved, da det her ofte bunder i manglende indsigt i fra regnskabsbrugers side om hvad revisors opgaver rent faktisk består af. Oplysning kunne her være en løsning, i hvert fald omkring de områder, der omhandler going concern og hvad et retvisende billede betyder.

Ved at revisor og virksomhederne har samme interesse betyder, at disse kommer i netværk. Dette sker i kraft af, at det er modstridende interesser end hvad lovgiverne har, og forstærker derved deres netværk. Der foregår en gensidig translation mellem de to aktørgrupper, hvilket giver dem hver især styrke. Det ses bl.a. i forbindelse med FSR seminaret d. 25. april 2012, hvor diskussionen påvirkede parterne enkeltvis og endte med at vise, at de delte interesser på næsten alle områder, hvilket bekræftede dem i deres netværk.

Som nævnt tidligere er vi gennem tiden gået fra selvregulering mod mere og mere offentlig regulering. Den eneste del af selvregulering af revisorbranchen, der er tilbage, er revisionsstandarderne, hvilke der med lovforslaget bliver internationale. Eftersom revisorlovens § 16 siger, at revisor skal efterleve god revisionsskik, og da god revisionsskik består af bl.a. revisionsstandarderne, kan man diskutere om der i det hele taget er tale om selvregulering her. Det eneste element, der er af selvregulering er, at standarderne er udformet af branchen selv, hvilket kan have noget at gøre med, at der er tale om en branche mange ikke-revisorer ikke forstår fuldt ud, hvilket betyder at det er det mest hensigtsmæssige. Tendensen viser dog, nu senest med lovforslaget fra EU Kommissionen, at offentlig regulering fylder stadig mere, hvilket som nævnt, er den gængse metode til at nedbringe forventningskløften.

5.3 Formålet med øget regulering

I dette afsnit vil jeg se på hvad formålet med EU Kommissionens lovforslag er og hvad det er, der har påvirket udviklingen i regulering førhen. Det er interessant at vide, hvorfor EU Kommissionen vælger at regulere på området allerede igen, da det kun er seks år siden sidst dette skete og dette er først blevet implementeret i medlemslandene årene efter. Derudover vil jeg kigge på rimeligheden i lovforslaget og analysere, om det er hensigtsmæssige tiltag EU Kommissionen foreslår med deres lovforslag. Lovforslaget bliver mødt med en del kritik fra både revisionsbranchen og erhvervslivet, og det er derfor interessant at se på, om denne kritik er velbegrundet. Til slut kigges der på, om EU Kommissionens formål med lovforslaget bliver opfyldt eller om det kommer til at have en anden effekt end det forventede.

5.3.1 Tilliden er brudt – om årsagen til udviklingen i regulering

Udviklingen har vist, at der gennem tiden er kommet mere fokus på kontrollen og reguleringen af revisors arbejde. Dette er udsprunget af at tilliden til kvaliteten af arbejdet er brudt og opstramningen af kontrollen og reguleringen er et forsøg på at genskabe denne.

Som det ses i figur 13, har tilliden ændret sig over tid. Forskerne Bent Warming-Rasmussen og Lars Jensen understreger i deres bog, at det primært er erhvervsskandalerne, som har været årsagen til den faldende tillid (Rasmussen og Jensen 2001:11). De hævder dog samtidig at tilliden til revisor stadig er høj. Dette er afgørende for revisors rolle som offentlig tillidsrepræsentant, dog er det revisors eget ansvar at skabe uafhængighed, hvilket er altafgørende for at der kan eksistere tillid til revisors erklæringer.

Figuren viser, at der før erhvervsskandalerne var det, der kaldes ”blind tillid” til revisors arbejde. På dette tidspunkt var det hovedsageligt selvregulering, der udgjorde grundlaget. Huller i den daværende regulering gjorde dog muligt for visse virksomheder, at udnytte disse, og derved kom der fokus på, at der var muligheder for besvigelser inden for området. Dette brud på tilliden gjorde det klart, at der var behov for offentlig regulering og det medførte en del regelstramninger på området, der betød en del af tilliden blev genoprettet, dog ikke tilbage i det område, som Bent Warming-Rasmussen og Lars Jensen anser som ”blind tillid”, men i det område, der kaldes ”berettiget tillid”. I årene efter 2000 mener Bent Warming-Rasmussen og Lars Jensen ud fra

deres figur, at noget af det, der skaber mistillid fra samfundets side, er stigende salg af rådgivning fra revisorer, der ikke har noget med den rene revision at gøre. Dette gør det svært, at fungere som offentlighedens tillidsrepræsentant, eftersom objektiviteten fra revisors side og den professionelle skepsis revisor skal opretholde bliver kompromitteret.

Figur 13:

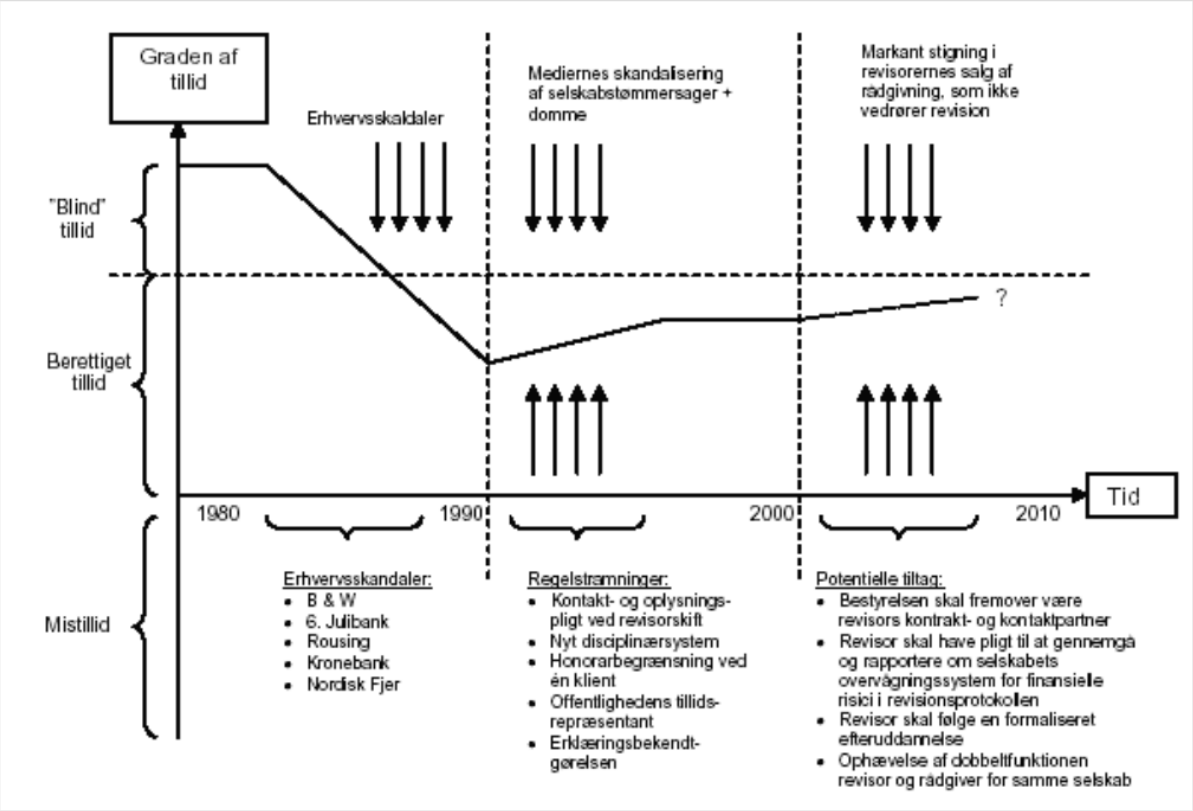

Kilde: Warming-Rasmussen, Bent og Jensen, Lars

5.3.2 Hvorfor EU Kommissionen vælger mere regulering

Historien viser, øget regulering af revisors arbejde giver mere tillid fra samfundet. Hvis der tages udgangspunkt i ovenstående figur ses det at tilliden til kvaliteten af revisors arbejde er svagt stigende. Da tillid ikke er et målbart begreb, kan det være risikabelt at udtrykke sig konkluderende om figuren, men jeg mener at den antyder en indikation af en stigende tillid til revisor. Det kan have flere årsager, bl.a. øget regulering. Disse tiltag var netop iværksat for at bringe samfundet til at stole på revisors arbejde igen, hvilket kan give en indikator for hvorfor

EU Kommissionen vælger at regulere på området endnu en gang.

EU Kommissionen møder en del kritik af deres valg af tidspunkt for at regulere både fra revisionsbranchen, men også fra erhvervslivet generelt.[34] EU's 8. direktiv blev først implementeret i Danmark i 2008 og det ville være mere naturligt, at udføre en analyse af virkningen af dette først, inden der allerede bliver reguleret igen. Jens Røder skriver i sin artikel[35], at EU Kommissionens argumenter for at regulere netop nu er den finansielle krise, en tiltagende kritik af revisors rolle, rapportering og uafhængighed samt en bekymring for effekten af den høje koncentration af revision af virksomheder, der er af interesse for offentligheden. Disse problemstillinger påpeger Jens Røder, kun har eksisteret inden for det sidste år, og man kan derfor undre sig over, at der reguleres på det allerede nu. Derudover er det bemærkelsesværdigt, at ingen af årsagerne til fremkomsten af lovforslaget bunder i at revisor har svigtet sin opgave under finanskrisen.

Dansk Erhverv skriver i en artikel på deres hjemmeside[36], at det er en uskik, at EU Kommissionen blander sig i forholdene mellem virksomhederne, når dette er en regulering virksomhederne klarer bedst selv. Dansk Erhverv mener altså, at markedskræfterne selv kan regulere på området, og det ikke er nødvendigt for EU Kommissionen at blande sig på området. Dette kan på sin vis være korrekt, men markedsreguleringen kan kun påvirke til en vis grad og inden for de gældende regler, der allerede forefindes på området. Når EU Kommissionen mener, at det er selve lovgivningen, der ikke er stram nok, hjælper markedsreguleringen ikke, og det er derfor nødvendigt for Kommissionen at udstede lovforslaget.

Arvind Wadhera, der som nævnt tidligere deltog i et FSR seminar arrangement d. 25. april 2012[37], nævnte i sin tale her, at selvom EU Kommissionen reguleredе revisors arbejde via et direktiv allerede i 2006, ramte finanskrisen globalt i 2007, og direktivet var ikke skrevet med henblik på dette. Derfor føler de sig nødsaget til at regulere allerede igen, da lovgivningen bør tilpasses den nuværende situation.[38]

---

[34] Se afsnit 5.1 om aktørernes interesser

[35] http://jura.thomsonreuters.dk/app/document?srguid=ia744c06900000135573d9fd818c37afd&docguid=iB6463F8D0F4AF1CFE040DF0A17656FC5

[36] http://www.danskerhverv.dk/Nyheder/Sider/EU-kommissionen-sender-milliardregning-erhvervslivet-2011.aspx

[37] Se afsnit 5.1.5 om Lovgivers interesser

[38] http://fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/Nyheder%202012/~/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Nyheder/2012/seminar-26-04-2012/Speech_AW_Seminar_Copenhagen%20(3).ashx

5.4 Sammenfatning og vurdering

Manglende tillid har førhen været årsagen til, at lovgiver har valgt mere regulering på området, hvilket jeg vurderer også er årsagen til, at EU Kommissionen vælger at ty til denne metode nu. På trods af at dette møder en del kritik fra forskellige instanser, blandt andet at det er for tidligt at regulere, da det 8. direktiv ikke har vist sin fulde effekt endnu, påpeger EU Kommissionen, at direktivet blev skrevet før finanskrisen ramte, og at det derfor bør ændres for at tilpasse den nuværende situation.

EU Kommissionens mål med lovforslaget er blandt andet, at øge tillid til revisor og samtidig at få erhvervslivet sikkert gennem finanskrisen og øge vækst på markedet. Disse to mål modarbejder hinanden, da det ifølge EU Kommissionen er nødvendigt at øge omkostningerne for erhvervslivet for at opretholde og øge tilliden til revisor, hvilket ikke er hensigtsmæssigt, hvis erhvervslivet skal opnå vækstmuligheder i en krisetid. EU Kommissionens tiltag til at øge tilliden til revisor kan derfor i sidste ende gå ud over kvaliteten af selve revisionen, da begrænsningerne til revisor ikke indbyder til at tilføje revisionen værdi for virksomheden.

6. Konklusion

Revisionsbranchen samt reguleringen heraf er blevet sat under lup med EU Kommissionens lovforslag om fra 2011. Dermed har jeg med problemformuleringen ”Hvordan har de danske aktører reageret på EU's proces vedrørende etablering af ny revisorlovgivning?” sat fokus på en aktuel problemstilling inden for revisorbranchen. For at kunne besvare hovedspørgsmålet, er der blevet stillet en række underspørgsmål, der skal konkretisere og forenkle besvarelsen af problemstillingen.

For at kunne besvare hovedspørgsmålet har det været nødvendigt at starte med at forklare, hvorfor der i det hele taget er behov for revision og kontrol af revisor. For at kunne forklare disse behov er der taget udgangspunkt i principal-agent teorien. Teorien forklarer, at behovet for revision opstår fordi principalen, i dette tilfælde generalforsamlingen, har et behov for at få godkendt de finansielle data, der rapporteres af agenten, virksomhedens ledelse. Generalforsamlingen ansætter derfor revisor, der i så fald agerer som agent, til at kontrollere virksomhedsledelsen. Tillid kan opfattes som revisionens eksistensgrundlag, og er derfor afgørende for efterspørgslen af revisors ydelser. I principal-agent teorien fremgår det klart at tillidsbegrebet er helt centralt.

For at finde ud af, hvordan de danske aktører reagerer på etablering af ny revisorlovgivning, er det relevant først at finde ud af, hvordan disse fungerer i forhold til hinanden. For at finde ud af dette, er der taget udgangspunkt i interessentteorien og aktør og netværksteori. Interessentteorien benyttes til at identificere andre aktører og udlede magtfordelingen i det netværk hvor aktøren befinder sig. Teorien har en forudsætning om, at interessenterne enten er en trussel eller mulighed for aktøren, og kan specielt bruges til at håndtere interessenterne i netværket for at opnå en egen gevinst. Hvor interessentteorien virker som et her og nu billede, fungerer ANT mere dynamisk, og giver et større og mere dybdegående billede af hele netværket aktøren befinder sig i. Teorien bruges specielt til at analysere den samfundsmæssige og teknologiske udvikling, og siger blandt andet, at aktøren i netværket og netværket selv er gensidigt afhængige af hinanden, da netværket giver aktørerne mulighed for at udvikle sig og uden aktørerne, ville der ikke eksistere et netværk. Når et netværk er blevet så stærkt og stabilt, at der ikke sættes spørgsmålstegn ved processen mere, er der tale om en sort boks. Én af de vigtigste pointer i ANT er, at aktører og aktanter (ikke-menneskelige aktører) skal iagttages og analyseres ud fra samme

perspektiv, hvilket er tilfældet i denne afhandling, hvor lovforslaget som aktant får de forskellige aktører i dets netværk til at reagere og handle. Ydermere er forventningsteori benyttet for at klarlægge, hvad forventningskløften består af, nemlig en præstations- og forståelseskløft. Årsagen til præstationskløften kan ligge hos enten revisor, der ikke udfører sit arbejde godt nok, eller hos lovgiver, der ikke har reguleret relevant nok. Årsagen til forståelseskløften ligger i, at regnskabsbruger ikke forstår revisors arbejde og derved har urimelige forventninger til resultatet heraf.

For at forstå hvilke ændringer EU Kommissionens lovforslag vil bringe med sig, er selve lovforslaget gennemgået og beskrevet. Lovforslaget er delt op i et direktiv og en forordning, hvor direktivet skal implementeres i de enkelte medlemslande via den nationale lovgivning, og hvor forordningen skal gælde med det samme den bliver gennemført i hele EU. Direktivet vil gælde alle revisioner, men forordningen kun gælder for de revisioner, der er af særlig interesse for offentligheden. Lovforslagets mest kontroversielle punkter er ændring af ejerskabsregler, internationalt pas, forbud mod kontraktbestemmelser, regulering af honorar, forbud af ikke-revisionsydelser, udvidelse af revisionspåtegnelsen, gennemsigtighedsrapporten, revisionsudvalgets sammensætning og udnævnelse af revisor. Den historiske gennemgang af tidligere regulering af revisor og dennes arbejde har til formål at vise hvilke episoder, der førhen har betydet, at lovgiver har reageret og indført ny regulering på området. Som en del af den historiske gennemgang udledes der, hvad der skal til, før lovforslaget kan blive gennemført. Denne proces er meget bureaukratisk, hvor lovforslaget efter at være blevet behandlet i det parlamentariske udvalg og medlemslandene, skal forhandles på plads mellem ministerrådet og parlamentet. Hvis der opstår uenighed omkring lovforslagets indhold kan det risikere at blive forhandlet frem og tilbage mellem de to parter indtil det kan være nødvendigt at nedsætte et forligsudvalg, der i sidste ende kan forkaste hele forslaget, hvis ikke der kan findes et kompromis mellem instanserne.

Datagrundlaget for at besvare hovedspørgsmålet består bl.a. af et seminar FSR afholdte d. 25. april 2012, hvor der var sat fokus på fremtidens revision. Programmet denne dag bestod af flere indlæg fra forskellige instanser, heriblandt investorer, bestyrelsesmedlemmer og politikere. Ydermere er de danske aktører først identificeret og grupperet. Gruppe opdelingen er sket således, at der er brugere af revisionsydelser, offentlige enheder, selve revisionsprofessionen, de virksomheder, der også bliver påvirket af lovforslaget og til sidst lovgivere.

De forskellige gruppers interesser er identificeret ud fra deres høringssvar og andre udtalelser om emnet, og disse er summeret op i figur 11 på side 72. Som det ses ud fra figuren er brugerne, revisionsprofessionen og lovgivere enige om, at forventningskløften skal nedbringes. Både revisionsprofessionen og virksomhederne er enige om, at ændringerne fra lovgivers side ikke bør begrænse selve revisionen, hvilket kan skyldes, at dette vil påvirke disse grupper mest i form af ændring af arbejdsgange og for virksomhedernes vedkommende ansættelse af flere/andre konsulenter. Virksomhederne vil ydermere holde omkostningerne nede, hvilket ikke kan lade sig gøre med det nuværende lovforslags indhold. De offentlige enheders interesser er lidt mere overordnede, da lovforslagets mere kontroversielle dele ikke direkte påvirker dem. De er mest interesseret i, at der stadig er en klar ansvarsfordeling mellem bestyrelse og revisor, at kommunikationen er gnidningsfri og klar, samt at der er høj grad af samarbejde. Lovgivernes største interesse er, at få genvundet tilliden til revisor og revisors arbejde i offentligheden. Dette mener de sker, ved at forstærke revisors uafhængighed, hvilket også er brugerne af revisors arbejde interesse. Alle aktørgrupperne er enige om, at der skal være høj kvalitet i revisionen, men som det kan ses, er der ikke enighed om, hvordan man bedst når frem til dette. Lovgiver (EU Kommissionen) har i dette tilfælde ikke brug for at få godkendelse fra de andre aktørgrupper, for at gennemføre lovforslaget, hvilket betyder, at rensningen af forslaget ikke er nødvendigt, men at disse må acceptere dette, hvis det ender med at blive gennemført. Rensningen kan derfor bestå af tid til at vænne sig til nye måder at føre virksomhed på, nye revisionsmetoder og tid for at se, om lovforslaget rent faktisk afføder mere tillid fra offentligheden. Der er før indført strengere regulering af revisorbranchen, hvor det har vist, at der kun var tale om tid, før end disse ændringer blev almene.

Figur 12 viser hvilke interesser de forskellige aktørgrupper har tilfælles. Det ses her, at nedbringelse af forventningskløften er et fælles ønske for både lovgiver, brugerne af regnskabet og revisorer. Det er et gammelt problem, der nok aldrig løses helt, men det er gennem tiden forsøgt mindskes vha. øget regulering. Det er interessant, at dette er den eneste metode, der er benyttet, da dette kun påvirker præstationskløften og ikke forståelseskløften, og hvor forståelseskløften lader til at være den, EU Kommissionen vil mindske med dette lovforslag. Ved at virksomhederne og revisorbranchen har samme interesse, nemlig ikke at bebyrde virksomhederne, kommer disse i et netværk sammen, der forstærkes af, at det er en modstridende interesse end hvad lovgiverne har.

For at kunne svare på, hvad selve formålet med den øgede regulering er ses der på årsagen til udviklingen i reguleringen. Figur 13 på side 76 viser, at tillidsbegrebet er den gennemgående faktor til hvorfor der er opstået mere og mere regulering gennem tiden. Hvor der før var blind tillid, har erhvervsskandaler, mediernes skandalisering af diverse selskabstømninger og nu det stigende salg af ikke-revisionsydelser til klienter betydet, at tilliden til revisor er dalet. Derfor har lovgiver ved hjælp af regulering prøvet at genvinde noget af denne tillid, da dette er den eneste metode de har tilgængelig. De forrige tiltag fra lovgivers side har vist, at øget regulering netop afføder mere tillid fra offentligheden, hvilket er hovedårsagen til, at EU Kommissionen vælger dette tiltag. EU Kommissionen møder dog en del kritik herfor, da der menes, at det er for tidligt at regulere, da det 8. direktiv ikke har vist sin fulde effekt endnu, og ydermere, at markedskræfterne selv kan opretholde balancen på markedet, og det derfor er unødvendigt med stramninger i lovgivningen. Modargumentet til at det er for tidligt at regulere er fra lovgivers side, at det 8. direktiv ikke er skrevet med henblik på den globale finanskrise, der ramte efterfølgende i 2007, og lovgivningen derfor bør ændres til at afspejle dette. Det er dog bemærkelsesværdigt at påpege, at ingen af årsagerne til fremkomsten af lovforslaget bunder i, at revisor har svigtet sit hverv, hvilket betyder, at der ikke er en konkret årsag til, at tilliden til revisors arbejde er dalet.

Til slut er der set på, om formålet med EU Kommissionens lovforslag bliver opfyldt. Dette er et område, det er svært at udtale sig om, da formålet som sagt er øget tillid, og dette er ikke et begreb, man kan decideret måle. Ved at regulere, sender det et signal til omverdenen om at dette er nødvendigt, hvilket har modsat effekt end hvad EU Kommissionen har i sinde. Dog er reguleringen nødvendig, da der er tale om et erhverv, hvor der er mulighed for at begå besvigelser, der kan koste virksomheder og samfundet beløb i millionklassen. Der kan dog være for meget regulering, hvilket efter min mening er tilfældet her. Lovforslaget kommer til at begrænse revisor, og derfor rykker fokus sig væk fra at øge kvaliteten af revisionen til at overholde retningslinjer og regelsæt. Derfor for at øge tillid til revisor fra offentligheden kommer det med dette lovforslag til at sænke kvaliteten af revisionen.

7. Perspektivering

Reguleringen af revisor og revisors arbejde er gennem tiden blevet strengere og strengere. Det har været den eneste metode lovgivere har haft, for at forsøge at genvinde og opretholde tilliden fra regnskabsbrugere og samfundet generelt. Hvis ikke der er tillid til revisor, er påtegningen på et regnskab værdiløs. Historien viser, at tilliden fra samfundet er dalet gennem tiden, og det er hovedsageligt store erhvervsskandaler, der har været årsagen til dette. Reguleringen gennem tiden for at genvinde tilliden til revisor, har blandt andet indebåret, at revisors arbejdsopgaver blev udvidet således også at skulle dække fx de interne kontroller i virksomheden. I takt med at revisors arbejdsopgaver er blevet flere og flere, er forventningskløften blevet større og der opleves en mindre forståelse af, hvilke ydelser revisor leverer. Uvidenhed omkring disse ting bidrager også til manglende tillid fra samfundet.

Hvorvidt reguleringen i realiteten opfylder dens formål om at skabe begrundet tillid til revisor, er svært at svare på. I afhandlingens afsnit 5.3 er der skitseret en tabel af Warming Rasmussen, som skal give et indblik i samfundets tillid til revisor, men det er også gjort klart at tillid ikke er en målbar størrelse, hvorfor tabellen er åben for diskussion. Uanset graden af tillid, som eksisterer i samfundet, er det min overbevisning, at der altid vil være en risiko for at revisionen slår fejl. Men samtidig vil samfundet blive ved med at efterspørge forsikring om at man kan stole på revisionen, hvilket medfører mere regulering. Man ville derfor kunne indføre regulering i en uendelighed uden at man nogensinde ville opnå fuld tillid.

EU Kommissionens lovforslag indeholder tiltag, der er designet til at genvinde tilliden til revisorbranchen, og selvom der er en del kritik af forslaget fra fx branchen selv, kan det ske, at ændringerne ender med at træde i kraft. Reaktionen fra aktørerne blev vurderet til at være rimelig og kritikken derfor berettiget, men ved indførelse af lovforslaget har disse ikke andre muligheder end at efterleve den nye lov. Som nævnt har historien vist, at ved indførelse af ændringer til lovgrundlaget for revisor, vil disse med tiden blive anset som den gængse metode at udføre hvervet på. Man kan dog frygte, at der igen efter en årrække sker nye økonomiske ændringer i samfundet, eller at der kommer fokus på revisors udførelse af revisionen, hvilket igen kan betyde strengere regulering, da dette viser sig som den eneste metode lovgivere benytter sig af. Derfor kan det ende med en spiral uden ende med mere og mere regulering, og dette kan i sidste ende gå endnu mere ud over revisionens kvalitet og værdi end det gør med dette lovforslag.

Uanset hvor meget regulering lovgiver trækker ned over en branche, vil der altid være individer, der forsøger at omgå denne, handler opportunistisk og udfører besvigelser. Fordi dette er tilfældet, mener jeg ikke at yderligere regulering nødvendigvis er svaret til at komme dette til livs, da det påvirker hele branchen i en negativ retning. I stedet vil jeg mene, at større strafansvar for de individer, der handler ulovligt eller på anden måde omgår lovgivningen, og en stærkere tilsynsmyndighed måske kan medvirke til, at dette sker mere sjældent. Man kan sammenligne det lidt med det generelle samfund, hvor der heller ikke indføres nye love, hver gang en person begår kriminalitet, men hvor personen i stedet skal stå til ansvar for den gerning, der er begået.

Som det ser ud, går tendensen kun i én retning – nemlig imod mere og mere regulering og tilsyn, og dette er yderst interessant for en ny aktør i branchen at opleve, og jeg vil derfor med spænding observere udviklingen indenfor regulering af og tilsyn med revisor.

8. Litteraturliste

Artikler:

Christensen, Mark og Skærbæk, Peter (2010): Consultancy and the purification of accounting technologies
(Accounting, Organizations and Society nr. 35 (2010) 524-545)

Stalder, Felix (1997): Aktør-Netværk-Teori og kommunikationsnetværk: Mod konvergens

Elgaard-Jensen, Torben (2003): Aktør-Netværksteori – en sociologi om kendsgerninger, karakker og kammuslinger

Callon, Michael og Latour, Bruno (1981): Unscrewing the Big Leviathan: How Actors Macro-Structure Reality and How Sociologist Help Them To Do So

Skærbæk, Peter (2002/2003): Det årlige maskespil, om regnskaber set i en interaktiv og kommunikativ kontekst

Danske advokater:
http://www.danskeadvokater.dk/Nyheder.aspxID=17069&Action=1&NewsId=14576&PID=28735

Thoma Riise Johansen og Christina Davidsen: Tilsyn med revisorer og revisionskvalitet

Jens Røder: Revision og revisors rolle fremadrettet efter indførelsen af Kommissionens lovforslag.
http://jura.thomsonreuters.dk/app/document?srguid=ia744c06900000135573d9fd818c37afd&docguid=iB6463F8D0F4AF1CFE040DF0A17656FC5

Dansk Erhverv: EU-Kommissionen på vej med kæmperegning til dansk erhvervsliv
http://www.danskerhverv.dk/Nyheder/Sider/EU-kommissionen-sender-milliardregning-erhvervslivet-2011.aspx

Europa Kommissionens udgivelser:

Proposal of a Directive of the European Parliament and of the council amending Directive 2006/43/EC on statutoty audits of annual accounts and consolidated accounts.

Proposal for a regulation of the European Parliament and of the council on specific requirements regarding statutory audit of public-interest entities.

Europa-parlamentets og Rådets direktiv 2006/43/EF af 17. maj 2006 om lovpligtig revision af årsregnskaber og konsoliderede regnskaber, om ændring af Rådets direktiv 78/660/EØF og om ophævelse af Rådets direktiv 84253/EØF

Summary of Responses, Green Paper, Audit Policy: Lessons From The Crisis (4. Februar 2011)

http://fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/Nyheder%202012/~/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Nyheder/2012/seminar-26-04-2012/Speech_AW_Seminar_Copenhagen%20(3).ashx

Hjemmesider:

http://www.soxlaw.com/

http://retsinformation.w0.dk/Forms/R0710.aspx?id=117632

http://www.eu-oplysningen.dk/dokumenter/eu/kom/dokumenter/groenbog/

http://www.euo.dk/fakta/retsakter/ef/

http://www.fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Politiske%20maerkesager/Fremtidens%20revisionspolitik/Tidslinie-baggrund-og-fakta

http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/da/0080a6d3d8/Ordinary-legislative-procedure.html

http://fsr.dk/Nyheder%20og%20presse/Nyheder/Nyheder%202012/~/media/Files/Presse%20og%20nyheder/Nyheder/2012/seminar-26-04-2012/Kristian%20Koktvedgaard-Audit%20Market%20Reform%20version%202%20Perspectives%20from%20corporate%20Denmark%20and%20Europe%20FSR%2024%20April%202012.ashx

Bøger:

Elling, Jens O. (2002): *Årsrapporten – teori og udvikling.*

Rasmussen, Bent Warming & Jensen, Lars (2001); *Revisor som offentlighedens tillidsrepræsentant*

Dahlberg-Larsen, Jørgen (2005); *Lovene og livet – en retssociologisk grundbog*

Høringssvar:

Dansk aktionærforening:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/0c64e8bb-16da-4eae-bc0d-4c63dc376f15/Danish%20Shareholders%20Association%20en.pdf

Folketingets Erhvervsudvalg og Europaudvalg:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/e8153eea-652e-41a9-b5be-c3a2728da299/Danish%20Parliament%20dk.pdf

Økonomi- og Erhvervsministeriet:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/89b1b00f-c8d6-47cf-9ea1-0cdd38d43d24/Minister%20of%20Economic%20and%20Business%20Affairs%2c%20Denmark%20en.pdf

BDO:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/a1fc0a55-6bee-4439-98f5-1345f02ea8b8/BDO%20en.pdf

Deloitte:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/07b476ac-3400-494f-aebe-623ff42796fa/Deloitte%202%20en.pdf

Ernst & Young:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/ed919fdc-e0d9-4347-8bfc-c239ef96c8bc/Ernst%20%26%20Young%20en.pdf

KPMG:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/ed008852-dc94-4966-8ecb-17dde3b386e9/KPMG%20en.pdf

Nordic Federation of Accountants:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/f1c688ea-c876-4719-8df9-0bab58b9c21e/Nordic%20Federation%20of%20Accountants%20en.pdf

PriceWaterhouseCoopers:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/abeffcaa-7f6a-4674-9297-5e433f914e7f/PricewaterhouseCoopers%20en.pdf

Dansk Forsikring og Pension:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/9fd1fb0f-af0a-4bd6-90dd-4e1f8d22a629/Danish%20Insurance%20Association%20en.pdf

Dansk Rederiforening:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/0ad98311-5229-4940-96e6-e764fd5645b9/Danish%20Shipowners%e2%80%99%20Association%20en.pdf

Novo Nordisk AS, Novozymes AS og Vestas Wind System AS:
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/3af26e47-b1e7-4748-81de-0f9f2a2edc97/Novo%20Nordisk%20AS%2c%20Novozymes%20AS%20and%20Vestas%20Wind%20System%20AS%20en.pdf

Dansk Erhverv (Børsen):
https://circabc.europa.eu/d/a/workspace/SpacesStore/a72cc5ce-02fd-4341-850f-1e0468c67b91/NASDAQ%20OMX%20en.pdf

Undersøgelser:

Public accounting firms – required study on the potential effects of mandatory audit firm rotation', GAO, November 2003, http://www.gao.gov/new.items/d04216.pdf

Bocconi University, Italy, 2003 (revised 2005) – "Economic consequences of mandatory auditor rotation – the impact of mandatory rotation on audit quality and on pricing: the case of Italy".
Mandatory rotation of audit firms has also been discussed in "Independence of Australian Company
Auditors" by Ian Ramsay, Harold ord Professor of Commercial Law and Director of the Centre for
Corporate Law and Securities Regulation, The University of Melbourne, October 2001.
Link:
http://www.unibocconi.eu/wps/wcm/connect/SitoPubblico_EN/Navigation+Tree/Home/About+Bocconi/Press/Bo cconian+Op-Eds/Heed+the+Italian+experience_EDAuthor5+2008+07+15+10+00?back=y

Diverse:

Wallace, Elm-Larsen og Laursen (2010): Materialesamling fra faget Revision 1

Porter, Brenda (1990), "The Audit Expectation-Performance Gap and the Role of External Auditors in Society", PhD thesis, Massey University